ఘటికాచలమాహాత్మ్యము తృతీయాశ్వాసము

తాత్పర్య విశేషాలు

ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి

పద్యం 1:

క. *శ్రీమత్ప్రసన్న వేంకట ధామ కృపాకవచవర్ధితా తామరస స్తోమరసాస్పద వచనా కామప్రద కల్పరూప ఖండొౡజి భూపా : 1

తాత్పర్యము: ఓ ఖండొౡజి భూపాలా! లక్ష్మీదేవితో కూడిన ప్రసన్నుడైన వేంకటేశ్వరుని నివాసమైన తిరుమలలో వెలసినవాడా! నీ దయా కవచంచే అభివృద్ధి చెందిన పద్మముల సమూహాము వంటి మధురమైన మాటలు కలవాడా! కోరికలు తీర్చే కల్పవృక్ష స్వరూపుడైన ఓ రాజా!

విశేషాలు:

- ఈ పద్యం రాజును సంబోధిస్తూ ఆయన గొప్పతనాన్ని వర్ణిస్తోంది.
- వేంకటేశ్వరునితో రాజును పోల్చడం విశేషం.
- "కృపాకవచవర్ధితా తామరస స్తోమరసాస్పద వచనా" అనే విశేషణాల కూర్పు మనోహరంగా ఉంది.

అలంకారాలు:

- **రూపకం:** రాజును కల్పవృక్షంతో పోల్చడం ("కల్పరూప").
- **ఉపమ:** పద్మముల సమూహంతో మాటలను పోల్చడం ("తామరస స్తోమరసాస్పద వచనా").

పద్యం 2:

క. అవధారు ధాత్రునందనుఁ డవిరళ మధురోక్తిననియె నా భృగుమునితో నవకుంద దంతకాంతులు సవరన చెక్కిళ్ళ సాంద్ర చంద్రిక లీనఁ. 2

తాత్పర్యము: ఓ వినుము! బ్రహ్మదేవుని కుమారుడైన నారదుడు నిరంతరమైన మధురమైన మాటలతో భృగుమునితో ఇలా అన్నాడు. అతని కొత్త మొల్లపూల వంటి దంతాల కాంతి, చక్కగా తీర్చిదిద్దిన చెక్కిళ్ళపై దట్టమైన వెన్నెల వలె ప్రకాశిస్తోంది.

విశేషాలు:

- నారదుని మాటలను, అతని అందాన్ని వర్ణించడం జరిగింది.
- దంతాల కాంతిని వెన్నెలతో పోల్చడం కవితాత్మకంగా ఉంది.

అలంకారాలు:

- **ఉపమ:** దంతాల కాంతిని వెన్నెలతో పోల్చడం ("సాంద్ర చంద్రిక లీనఁ").
- **ఉపమ:** దంతాలను కొత్త మొల్లపూలతో పోల్చడం ("నవకుంద దంతకాంతులు").

పద్యం 3:

క. సప్తర్షి వర్యు లీక్రియ సప్తతురంగమ సహస్ర సద్రృశ మహాభ వ్యాప్తుని నద్దేవునిఁగని ప్రాప్తభయోత్కర్షమునను ప్రాంజలులగుచున్. 3

తాత్పర్యము: ఆ విధంగా ఏడుగురు గొప్ప ఋషులు, ఏడు గుర్రాలు పూంచిన వేయి రథాలకు సమానమైన గొప్ప తేజస్సుతో నిండిన ఆ దేవుని (విష్ణువును) చూసి, కలిగిన గొప్ప భయంతో చేతులు జోడించి నమస్కరించారు.

విశేషాలు:

- విష్ణువు యొక్క తేజస్సును వర్ణించడం జరిగింది.
- ఋషులు భయంతో నమస్కరించడం వారి భక్తిని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **ఉపమ:** విష్ణువు యొక్క తేజస్సును వేయి రథాల తేజస్సుతో పోల్చడం ("సప్తతురంగమ సహస్ర సద్రృశ మహాభ").

పద్యం 4:

క. సర్వేశ్వర !సర్వాత్మక ! శర్వాది సుపర్వనయన సాధ్వసకరమై పర్వెడు నీరూపముఁగన నోర్వము శాంతస్వరూపమొందు మహాత్మా ! 4

తాత్పర్యము: ఓ సర్వేశ్వరా! ఓ సర్వాంతర్యామీ! శివుడు మొదలైన దేవతల యొక్క కన్నులకు కూడా భయం కలిగించే విధంగా వ్యాపించి ఉన్న నీ భయంకరమైన రూపాన్ని చూడటానికి మేము ఓర్వలేము. ఓ మహాత్మా! శాంత స్వరూపాన్ని దాల్చుము.

విశేషాలు:

- దేవుని భయంకరమైన మరియు శాంత స్వరూపాలను ప్రస్తావించడం జరిగింది.
- ఋషులు శాంత స్వరూపాన్ని చూపమని ప్రార్థించడం వారి భక్తి మరియు భయాన్ని సూచిస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **విశేషణాలంకరణ:** సర్వేశ్వర, సర్వాత్మక వంటి విశేషణాల ద్వారా దేవుని గొప్పతనాన్ని వర్ణించడం.

పద్యం 6:

సీ. కనకకుంభ ప్రభాకలి తాంబరతలంబు అసమాన రత్నమయాంచితంబు బలభిన్మణి విచిత్ర వలభిప్రదేశంబు కమనీయ చిత్రరేఖాయుతంబు ప్రాజ్య ముక్తాఫలోదంచద్వితానంబు సురభిళాగురుధూప శోభితంబు వివిధ నటీ' నాట్య విభ్రమా క్రాంతంబు కిన్నర గంధర్వ గీతి యుతము

రత్నరాజి ప్రదీప విరాజమాన మైన యొక్క విమానంబు గానఁబడియె. 6

తాత్పర్యము: బంగారు కుండల కాంతిచే నిండిన ఆకాశం కలిగినది, సాటిలేని రత్నాలతో అలంకరించబడినది, మేడలపైన మణులచే చిత్రమైన ప్రదేశాలు కలది, అందమైన చిత్రాల వరుసలతో కూడినది, గొప్ప ముత్యాల కాంతితో ప్రకాశించే పైకప్పు కలది, సువాసనగల అగురుధూపంతో శోభిల్లుతున్నది, అనేకమంది నటీమణుల నాట్య విలాసాలతో నిండినది, కిన్నరులు మరియు గంధర్వుల పాటలతో కూడినది, రత్నాల వరుసల కాంతిచే ప్రకాశిస్తున్న ఒక విమానం కనిపించింది.

విశేషాలు:

- విమానం యొక్క అద్భుతమైన సౌందర్యాన్ని వర్ణించడం జరిగింది.
- ప్రతి అంశాన్ని ప్రత్యేకంగా పేర్కొంటూ దాని గొప్పతనాన్ని తెలియజేయడం విశేషం.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** విమానం యొక్క వివిధ అంశాలను అత్యంత మనోహరంగా వర్ణించడం ఇది ఒక అలంకారంగా చెప్పవచ్చు.

పద్యం 7:

క. వారంతఁ ద ద్విమాన ద్వారము సొత్తెంచి నిలువ దక్షిణదిశగా చేరి వెసం బ్రసవాయుధ వైరి నిరీక్షించి ప్రమథవైభవమెసఁగఁ. 7

తాత్పర్యము: వారందరూ ఆ తరువాత ఆ విమానం యొక్క ద్వారం వద్దకు వెళ్లి దక్షిణ దిక్కు వైపు నిలబడి, పుష్పబాణాలు కల మన్మథుని శత్రువైన ప్రమథ గణాల యొక్క వైభవం కలిగిన శివుని చూసారు. ప్రమథ గణాల యొక్క వైభవంతో నిండి ఉన్నారు.

విశేషాలు:

- ఋషులు శివుని కోసం ఎదురు చూడటం వారి భక్తిని తెలియజేస్తుంది.
- శివుని "ప్రసవాయుధ వైరి" అని వర్ణించడం ఆయన మన్మథుని జయించిన వృత్తాంతాన్ని గుర్తు చేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **రూపకం:** ప్రమథ గణాల యొక్క వైభవంతో నిండి ఉండటం ("ప్రమథవైభవమెసఁగఁ").

పద్యం 8:

సీ. కరముల శంఖచక్రములు దాల్చినవాని మురువైన తెఱనోటి యొఱపువాని లోవంక మూపుల లీవిఁబొల్చినవాని పద్మాసనంబునఁ బరఁగువాని యోగపట్టిక నొప్పు నూరుద్వయంబుపైఁ దొరయనిల్పిన కేలుదోయివాని మేరుకూటంబుపై మిహిర బింబము లీల శిరముపై మకుటంబు చెలఁగువాని బాలచంద్రుని

పై నున్న బాలచంద్రు బోలు నశికోర్ధ్వపుండ్రంబు పొలుపువాని కనకన వెలుంగు నంగారక విధమునను గాననయ్యెడి మిక్కిలికంటివాని, 8

తాత్పర్యము: చేతులలో శంఖువు మరియు చక్రములను ధరించినవాడు, అందమైన చిరునవ్వుతో తెరిచిన నోటి కాంతి కలవాడు, వంగిన భుజాల యొక్క సొగసుతో ప్రకాశించేవాడు, పద్మాసనంలో కూర్చున్నవాడు, యోగపట్టా కలిగి అందమైన తొడలపై ఉంచిన చేతులు కలవాడు, మేరు పర్వతంపై సూర్యబింబం వలె శిరస్సుపై కిరీటం ప్రకాశించేవాడు, బాలచంద్రునిపై ఉన్న మరో బాలచంద్రుని వలె నుదుటిపై ఊర్ధ్వ పుండ్రం యొక్క అందం కలవాడు, మెరుస్తున్న అంగారకుని వలె కనిపించే పెద్ద కన్నులు కలవాడయిన నరసింహ రూపుడైన విష్ణువు ఆ ఋషులకు కనిపించాడు

విశేషాలు:

- విష్ణువు యొక్క దివ్యమైన రూపాన్ని అత్యంత మనోహరంగా వర్ణించడం జరిగింది.
- ప్రతి అవయవాన్ని ప్రత్యేకంగా పేర్కొంటూ ఆయన యొక్క మహిమను తెలియజేయడం విశేషం.

అలంకారాలు:

- **ఉపమ:** మేరు పర్వతంపై సూర్యబింబంతో కిరీటాన్ని పోల్చడం ("మేరుకూటంబుపై మిహిర బింబము లీల").
- **ఉపమ:** బాలచంద్రునిపై ఉన్న బాలచంద్రునితో ఊర్ధ్వ పుండ్రాన్ని పోల్చడం ("బాలచంద్రుని పై నున్న బాలచంద్రు బోలు నశికోర్ధ్వపుండ్రంబు").
- **ఉపమ:** మెరుస్తున్న అంగారకునితో కన్నులను పోల్చడం ("కనకన వెలుంగు నంగారక విధమునను").
- **వర్ణన:** విష్ణువు యొక్క వివిధ అవయవాలను వాటి విశిష్టతలతో వర్ణించడం.

వ. మఱియుఁ గలుషలక్ష్యభేదంబు సేయవినతంబులగు త్రిణతంబులకొమరున బొమదోయిదీపింపఁ గురులసిరులవరలు మోముదమ్మినిమ్ముల నిందింది రమ్ములు గ్రమ్ముకొన మంకెనకావి సుంకంబుగొనుతావి మోవి లీవి నలంతినవ్వు నివ్వటిల్ల భక్తజనవిషయకారుణ్యంబున నేత్రాంచలంబుల నారుణ్యంబు తారుణ్యంబు సంపాదింప కుండలద్వయమణిప్రభాపూరంబు గండమండలతాండవంబొనర్ప జగత్త్రితయైకాధిపత్యంబు దెలుపు రేఖాత్ర యంబు కంఠంబునందనర కెందమ్మిచెంతనున్న తుమ్మెదకొదమ చం దంబున కౌస్తుభోపకంఠంబున శ్రీవత్సాంకంబుశోభిల్ల పంచవర్ణంబులం బ్రపంచించుచు పంచతత్వతత్వాభిమానికయైన మాలికయొప్పార బాల ప్రవాళలీలం దలపించుచు బాహుశాఖల నఖర శిఖర కాంతులు విరాజిల్ల హారమంజీరకంకణాంగదరోచులు దిక్కులంబిక్కటిల్ల కాదంబినీ సమా వృత గగనంబుపగిది సుదరబంధంబుసొంపార సంధ్యారాగసంవృత శిలోచ్చయంబునా కనకాంబరపరివేష్టిత

కటిప్రదేశమ్ము భాసిల్ల మధుకైట హననవధ్యశిలాకల్పంబులైన జానువులు ప్రకాశింప శంఖ చక్ర హల కులిశ జలజాతపత్ర పతాకాదిరేఖాంకితంబులగు పదంబులు విలసిల్ల చరణకాంతిసందోహ వాహినిం2 దేలియాడు రాయంచగుంపుసొంపున నఖంబులు విరాజిల్ల నైంద్రజాలికుని పోలిక మున్నుఁ గై కొన్న యాకా రంబు మాయించి సౌమ్యాకారంబు దాల్చినిల్చినవాని శ్రీనరసింహదేవు నాలోకించి దండప్రణామంబులు సమర్పించి కృతాంజలులై యిట్లని వినుతి సేయందొడంగిరి, 9

వచనం 9:

తాత్పర్యము: మరియు పాపముల యొక్క లక్ష్యమును ఛేదించుటకు వంగిన మూడు విధములైన తృణముల యొక్క కొమరువలె (వినయముతో వంగిన) కనుబొమల జంట ప్రకాశింపగా, నల్లని కురుల కాంతిచే ఒప్పిదమైన ముఖపద్మమునందు నల్లని తుమ్మెదలు గుంపులు కూడినట్లుండగా, మంకెనపువ్వు యొక్క ఎఱ్ఱని కావిరంగును పన్నుగా గ్రహించినట్లున్న పెదవుల యొక్క అందమున కొద్దిపాటి చిరునవ్వు నిండియుండగా, భక్తుల విషయమున కలుగు దయచేత కనుల చివరల ఎఱ్ఱదనము మరియు యౌవ్వనమును పొందుచుండగా, రెండు కుండలములందలి మణుల కాంతి ప్రవాహము చెక్కిళ్లపై నాట్యము చేయుచుండగా, మూడు లోకముల యొక్క ఏకైక ఆధిపత్యమును తెలుపు మూడు రేఖలు కంఠమునందు ఒప్పియుండగా, ఎఱ్ఱని తామరపువ్వు చెంతనున్న చిన్న తుమ్మెద గుంపు వలె కౌస్తుభమణి సమీపమున శ్రీవత్స చిహ్నము ప్రకాశించుచుండగా, ఐదు రంగులతో ప్రపంచమును నింపుచు పంచతత్వముల యొక్క అభిమాన దేవత అయిన మాలిక ఒప్పియుండగా, లేత పగడము యొక్క కాంతిని తలపించుచు భుజముల చివరల గోళ్ల యొక్క కాంతులు ప్రకాశించుచుండగా, హారములు, అందెలు, కంకణాలు, భుజకీర్తుల కాంతులు దిక్కులందు వ్యాపించియుండగా, మేఘములచే ఆవరింపబడిన ఆకాశము వలె అందమైన నడుము బిగువుగా నుండగా, సంధ్యాకాలపు ఎరుపుచే కప్పబడిన కొండవలె బంగారు వస్త్రముచే చుట్టబడిన నడుము ప్రదేశము ప్రకాశించుచుండగా, మధువు మరియు కైటభులను చంపిన వాని యొక్క దృఢమైన శిలల వంటి మోకాళ్లు ప్రకాశింపగా, శంఖువు, చక్రము, నాగలి, వజ్రాయుధము, తామరపువ్వు, జెండా మొదలైన రేఖలతో గుర్తించబడిన పాదములు ప్రకాశింపగా, పాదముల కాంతి సమూహము యొక్క ప్రవాహమునందు తేలియాడు రాజహంసల గుంపు యొక్క అందము వలె గోళ్లు ప్రకాశింపగా, ఇంద్రజాలికుని వలె ముందు ధరించిన భయంకరమైన ఆకారమును మాయచేసి సౌమ్యమైన ఆకారమును ధరించి నిలబడిన శ్రీనరసింహదేవుని చూసి, సాష్టాంగ నమస్కారములు చేసి, చేతులు జోడించి ఈ విధముగా స్తుతించ నారంభించిరి.

విశేషాలు:

- నరసింహస్వామి యొక్క సౌందర్యాన్ని మరియు ఆయన దివ్యత్వాన్ని అనేక ఉపమానాలతో అత్యంత మనోహరంగా వర్ణించడం జరిగింది.

- ప్రతి అలంకారాన్ని, ఆయుధాన్ని మరియు ఆయన యొక్క లక్షణాలను ప్రత్యేకంగా పేర్కొనడం విశేషం.
- భక్తుల యొక్క భక్తి భావాన్ని మరియు వారి నమస్కార విధానాన్ని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **ఉపమ:** అనేక చోట్ల ఉపమానాలంకారం ఉపయోగించబడింది (త్రిణాంకురముల కొమరు వలె, తుమ్మెదల గుంపు వలె, లేత పగడము వలె, రాజహంసల గుంపు వలె).
- **రూపకం:** ముఖమును పద్మముతో పోల్చడం ("మోముదమ్మి").
- **వర్ణన:** నరసింహస్వామి యొక్క రూపాన్ని కళ్లకు కట్టినట్లు వర్ణించడం.

పద్యం 10:

క. జయజయ సితపద్మాక్షా ! జయజయ నిటలాక్ష!సర్వజగదభిరక్షా ! జయజయ దుర్జనశిక్షా ! జయజయ దితిసుత విపక్ష ! సదవన దక్షా! 10

తాత్పర్యము: తెల్లని తామరల వంటి కన్నులు కలవాడా! నీకు జయము జయము! నుదుటి యందు కన్ను కలవాడా (శివుడా)! నీకు జయము జయము! సర్వ జగత్తును రక్షించువాడా! నీకు జయము జయము! దుష్టులను శిక్షించువాడా! నీకు జయము జయము! దితి యొక్క కుమారులకు (రాక్షసులకు) శత్రువైనవాడా! మంచివారిని రక్షించుటలో సమర్థుడవైనవాడా! నీకు జయము జయము!

విశేషాలు:

- నరసింహస్వామి యొక్క వివిధ విశేషణాలను పేర్కొంటూ భక్తులు ఆయనను స్తుతిస్తున్నారు.
- ప్రతి సంబోధన ఆయన యొక్క శక్తిని, దయను మరియు రక్షక స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- "నిటలాక్ష" అనే సంబోధన శివునికి చెందుతుంది, ఇక్కడ నరసింహుడు మరియు శివుడు అభేదంగా భావించబడవచ్చు.

అలంకారాలు:

- **స్తుతి:** ఇది దేవుని స్తుతించే పద్యం.
- **విశేషణాలంకరణ:** దేవుని యొక్క అనేక విశేషణాలను ఉపయోగించడం.

వ. దేవా! జగత్సృష్టిరక్షణసంహారంబులకుక ర్తవు జగదంతర్బహిర్వ్యాపకుండవు సకలాంతర్యామివి పృథివ్యాదిత త్త్వస్వరూపకుండవు శబ్దదిగుణాత్మకుండవు సచ్చిదానందస్వరూపకుండవు అణువునకణువు మహ త్తునకు మహత్తువు నీవ భవత్కటాక్షంబునంగాదె మధ్యేసముద్రంబున భోగీంద్రతల్పంబున యోగనిద్రాముద్రితుండవగు నీనాభిపద్మంబున బొడ మిన పద్మజునకు మానసపుత్రులై మరీచి ప్రముఖులు

సృష్టి పెక్కువిధం బులఁగావించిరి నిమేషం బులుపదునెనిమిదికాషయగు కాష్ఠలు ముప్పది కళయగు కళలు ముప్పది క్షణంబగు క్షణంబు లారు గడియ యగు గడియలు రెండు ముహూ రంబగు ముహూ రంబులు ముప్పది యహో రాత్రం బగు అహోరాత్రంబులు పదునే దు దు పక్షం బగు పక్షంబులురెండు మాసం బగు మాసంబులురెండు ఋతు వగు ఋతువులుమూడయనం బగు అయనంబులురెండు పత్సరం బగు ఈమా నుషవత్సరంబులు వేయి దేవతలకొక్కదినం బగు దేవతల పండ్రెండు వేలేండ్లు చతుర్యుగ పరిమాణంబగు చతుర్యుగంబులు రెండువేలు బ్రహ్మకునహోరాత్రం బగు యహోరాత్రంబులు మున్నూటయరువది యతని కొక్కయేడగు అయ్యేండ్లు నూజై న నతనికిపరమాయుః ప్రమాణం బగు ఆకాలంబంతయు నీకు నిమేషంబగు ఆకాలంబున బ్రహ్మాండంబు బ్రహ్మతో లీనంబగు అంత వేరొక్క బ్రహ్మాండం బంతయు సృజింతువు ఇంతటికినీవ మూలకారణంబవు బ్రహ్మాది దివిజదురధిగమంబైన నీప్రభావంబును వర్ణింపనోపుదు మే యని పునఃపునః ప్రణామంబులు సేయుచు లేచి యాడుచుఁ బాడుచు నగుచు నృసింహా నృసింహా రక్షింపుమనుచు భక్తి రసావేశంబునఁ బ్రవర్తించుచున్న భక్తులంగనుఁగొని పరమేశ్వరుం డిట్లనియె.11

తాత్పర్యము: దేవా! జగత్తు యొక్క సృష్టి, స్థితి, లయములకు కర్తవు నీవే. జగత్తు యొక్క లోపల మరియు వెలుపల వ్యాపించి ఉన్నవాడవు నీవే. అందరిలో అంతర్యామివి నీవే. పృథివి మొదలైన తత్త్వముల స్వరూపుడవు నీవే. శబ్దము మొదలైన గుణములు కలవాడవు నీవే. సత్, చిత్, ఆనంద స్వరూపుడవు నీవే. అణువునకు అణువువు, గొప్పదానికి గొప్పవాడవు నీవే. నీ కటాక్షము వలననే కదా మధ్య సముద్రమున ఆదిశేషుని పాన్పుపై యోగనిద్రలో మునిగి ఉన్న నీ నాభిపద్మము నుండి పుట్టిన బ్రహ్మదేవునికి మానస పుత్రులైన మరీచి మొదలైన వారు సృష్టిని అనేక విధములుగా చేసిరి. పదునెనిమిది నిమిషములు ఒక కాష్ఠ అగును. ముప్పది కాష్ఠలు ఒక కళ అగును. ముప్పది కళలు ఒక క్షణము అగును. ఆరు క్షణములు ఒక గడియ అగును. రెండు గడియలు ఒక ముహూర్తము అగును. ముప్పది ముహూర్తములు ఒక అహోరాత్రము (పగలు మరియు రాత్రి) అగును. పదిహేను అహోరాత్రములు ఒక పక్షము అగును. రెండు పక్షములు ఒక మాసము అగును. రెండు మాసములు ఒక ఋతువు అగును. మూడు ఋతువులు ఒక అయనము అగును. రెండు అయనములు ఒక సంవత్సరము అగును. ఇటువంటి మానవ సంవత్సరములు వెయ్యి దేవతలకు ఒక దినము అగును. దేవతల పండ్రెండు వేల సంవత్సరములు ఒక చతుర్యుగ పరిమాణము అగును. అటువంటి చతుర్యుగములు రెండు వేలు బ్రహ్మకు ఒక అహోరాత్రము అగును. అటువంటి అహోరాత్రములు మూడు వందల అరవై ఆయనకు ఒక సంవత్సరము అగును. అటువంటి సంవత్సరములు నూట ఇరవై ఆయనకు పరమాయువు ప్రమాణము అగును. ఆ కాలమంతయు నీకు ఒక నిమిషము అగును. ఆ కాలములో బ్రహ్మాండము బ్రహ్మతో లీనమగును. అంతట వేరొక బ్రహ్మాండమును అంతయు సృష్టిస్తావు. ఇంతటికీ నీవే మూల కారణమవు. బ్రహ్మ మొదలైన దేవతలకు కూడా దుర్లభమైన నీ ప్రభావమును

వర్ణించగలమా? అని మరల మరల నమస్కారములు చేయుచు లేచి ఆడుచు, పాడుచు, నవ్వుచు "నృసింహా! నృసింహా! రక్షించుము!" అనుచు భక్తి రసావేశముతో ప్రవర్తించుచున్న భక్తులను చూసి పరమేశ్వరుడు ఇట్లనెను.

విశేషాలు:

- దేవుని యొక్క సర్వశక్తిమత్వాన్ని మరియు సృష్టిలోని కాలమానమును వివరించడం జరిగింది.
- బ్రహ్మ యొక్క ఆయుష్షు మరియు ఆ కాలము దేవునికి ఎంత స్వల్పమైనదో తెలియజేయడం విశేషం.
- భక్తుల యొక్క తీవ్రమైన భక్తిని మరియు వారి ఆర్తిని వర్ణించడం జరిగింది.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** కాలమానమును వివరంగా వర్ణించడం.
- **స్తుతి:** దేవుని యొక్క గొప్పతనాన్ని కొనియాడుతూ స్తుతించడం.
- **అర్థాంతరన్యాసం:** "అణువునకణువు మహత్తునకు మహత్తువు నీవ" వంటి వాక్యాలలో దేవుని యొక్క సర్వవ్యాపకత్వాన్ని చెప్పడం.

పద్యం 12:

క. ఇన్నాళ్లు నేకచిత్తత నన్నెపుడు దలంచకునికి నానాటికి నే సన్నిధి సేయ న తపమున కెన్నఁగ ధృఢభక్తి ఫలనహేతువుగాదే. 12

తాత్పర్యము: ఇన్ని రోజులు ఏకాగ్రమైన మనస్సుతో నన్ను ఎప్పుడు తలవలేదు. కనుక నేను , సాక్షాత్కరింపలేదు. ఆ తపస్సునకు ఎప్పుడైనా దృఢమైన భక్తి ఫలమునకు కారణం కాదా? (అంటే తప్పకుండా అవుతుంది).

విశేషాలు:

- దృఢమైన భక్తి యొక్క గొప్పతను తెలియజేస్తున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **ప్రశ్నార్థకం:** "ఫలనహేతువుగాదే" అనే ప్రశ్న ద్వారా విషయాన్ని నొక్కి చెప్పడం.

ఆ.వె. 13:

ఆ.వె. దుష్టశిక్షణమును శిష్టరక్షణమొన రింప ధరణి నవతరించు టేను కనకకశిపు వధయుఁ గరుణఁ బ్రహ్లాదావ నంబు నివి నిదర్శనములు గావె.. 13

తాత్పర్యము: దుష్టులను శిక్షించుటకు మరియు మంచివారిని రక్షించుటకు నేను భూమిపై అవతరిస్తాను. హిరణ్యకశిపుని వధ మరియు దయతో ప్రహ్లాదుని రక్షించుట ఈ విషయానికి నిదర్శనములు కావా? (అంటే తప్పకుండా అవుతాయి).

విశేషాలు:

- భగవంతుని అవతార ప్రయోజనాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- హిరణ్యకశిపుని వధ మరియు ప్రహ్లాదుని రక్షణలను ఉదాహరణలుగా పేర్కొనడం జరిగింది.

అలంకారాలు:

- **ఉదాహరణాలంకారం:** హిరణ్యకశిపుని వధ మరియు ప్రహ్లాదుని రక్షణలను ఉదాహరణలుగా చూపడం.
- **ప్రశ్నార్థకం:** "నిదర్శనములు గావె" అనే ప్రశ్న ద్వారా విషయాన్ని బలపరచడం.

వచనం 14:

తాత్పర్యము: అని ఆ కథ యొక్క విధానమును సూచించువాడై ఇట్లనెను.

విశేషాలు:

- ఇది తరువాత చెప్పబోయే కథకు ముందు మాట.

పద్యం 15:

సీ. పాటిత దేవతాపాళి మాయాజాలి హాటకకశిపుఁ డుదార బలుఁడు తన పేరు వెలయింపఁదలఁచి నాపే రెన్న వినక పుట్టిన పిన్నతనయవర్యు మామకభక్తి సమగ్రుని ప్రహ్లాదుఁ దీవ్రనిస్పృహ ఘోరదృష్టిఁ జూచి హరి వినుతించిన హరియింతు నే నిన్ను హరి వైరిసు మ్మారి యసురులకును నని యెఱుఁగఁజెప్పి తననూట వినకయున్న తనయు ఘనరోషకలుష చేతస్కుఁడగుచు కనికరంబింతయునులేక కఠినవృత్తి చంపఁ దలపోసి మదిలోన తెంపుఁ జేసి. 15

తాత్పర్యము: దేవతల సమూహముచేత గౌరవించబడిన మాయాజాలి, గొప్ప బలవంతుడు అయిన హిరణ్యకశిపుడు తన పేరును ప్రసిద్ధి చేయాలని తలచి నా పేరును చెప్పకుండా పుట్టిన చిన్న కుమారుడైన, నా యందు గొప్ప భక్తి కలిగిన ప్రహ్లాదుని తీవ్రమైన కోపంతో భయంకరంగా చూసి "ఓరీ! రాక్షసులకు శత్రువైన హరిని స్తుతిస్తే నిన్ను చంపుతాను సుమా!" అని చెప్పి తన మాట వినకపోయిన తన కుమారుని గొప్ప కోపంతో నిండిన మనస్సు కలవాడై, కొంచెమైనా దయలేకుండా కఠినమైన పద్ధతిలో చంపాలని ఆలోచించి మనస్సులో నిశ్చయించుకున్నాడు.

విశేషాలు:

- హిరణ్యకశిపుని యొక్క స్వభావమును, అతని కోపమును వర్ణించడం జరిగింది.
- ప్రహ్లాదుని యొక్క భక్తిని మరియు హిరణ్యకశిపుని ద్వేషాన్ని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** హిరణ్యకశిపుని యొక్క క్రోధాన్ని మరియు ప్రహ్లాదుని భక్తిని వర్ణించడం.

పద్యం 16:

సీ. కత్తుల మొత్తించి గంధద్విపముల మొత్తమ్ముల కొమ్ములఁ గ్రుమ్మఁజేసి ఫణులచేఁగఱపించి పావకశిఖలలోఁ బొరలఁ ద్రోయించి యంబుధుల ముంచి కట్టించి కొట్టించి కాఁచిన కారులఁ బట్టించి ధట్టించి గట్లచరుల దొబ్బించి నరకాగ్నిదూలించి దానవ భటులచేనొంచి యిప్పాట్లఁ బఱచె *మదిని నాయందు భక్తి యేమరడు విష్ణు పక్షమును మానితినటంచుఁ బలుకనొల్లఁ డేమిచెప్పుదు నబ్బాలు హృదయశుద్ధి, 16

తాత్పర్యము: కత్తులతో నరికించి, ఏనుగుల గుంపుల యొక్క దంతాలతో పొడిపించి, పాములచే కరిపించి, అగ్ని జ్వాలలలో దొర్లించి, సముద్రాలలో ముంచి, బంధించి కొట్టించి, కాల్చిన ఇనుప కమ్మలతో చుట్టి, కొండల నుండి తోయించి, నరకాగ్నిలో వేయించి, రాక్షస భటులచే బాధించి అనేక విధములైన హింసలకు గురిచేసెను. అయినప్పటికీ ఆ బాలుడు మనస్సులో నా యందు భక్తిని విడువలేదు, విష్ణువు పక్షమును విడిచిపెట్టానని చెప్పడానికి ఇష్టపడలేదు. ఆ బాలుని యొక్క హృదయశుద్ధిని ఏమి చెప్పగలను?

విశేషాలు:

- ప్రహ్లాదుడు ఎదుర్కొన్న అనేక రకాల హింసలను వర్ణించడం జరిగింది.
- ప్రహ్లాదుని యొక్క అచంచలమైన భక్తిని మరియు ధైర్యాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- "ఆ బాలుని యొక్క హృదయశుద్ధిని ఏమి చెప్పగలను?" అనే ప్రశ్న అతని గొప్పతనాన్ని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** ప్రహ్లాదునికి కలిగిన బాధలను వివరంగా వర్ణించడం.
- **ప్రశ్నార్థకం:** "ఏమిచెప్పుదు నబ్బాలు హృదయశుద్ధి" అనే ప్రశ్న ద్వారా ప్రహ్లాదుని భక్తిని కొనియాడడం.

గీతం 17:

గీ. అతనిఁగావ సభా స్తంభమందు వెడలి కడి దిఱక్కసు వెడఁద వక్షంబు వాడి గోళ్ల విదలించి యవనిపైఁ (గూల్చి కరుణ బాలు రక్షించితిని మునిప్రవరులార ! 17

తాత్పర్యము: అతనిని (ప్రహ్లాదుని) రక్షించుటకు సభా మండపములోని స్తంభము నుండి వెలువడి, భయంకరమైన రాక్షసుని యొక్క విశాలమైన రొమ్మును వాడి అయిన గోళ్ళతో చీల్చి భూమిపై పడగొట్టి, దయతో ఆ బాలుని రక్షించాను, ఓ గొప్ప మునులారా!

విశేషాలు:

- నరసింహస్వామి హిరణ్యకశిపుని వధించిన విధానమును మరియు ప్రహ్లాదుని రక్షించిన కరుణను తెలియజేస్తుంది.

- "మునిప్రవరులార" అనే సంబోధన ఋషులకు గౌరవాన్ని సూచిస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **వీర రసం:** హిరణ్యకశిపుని వధను వర్ణించుటలో వీర రసం తొణికిసలాడుతున్నది.
- **కరుణ రసం:** ప్రహ్లాదుని రక్షించుటలో కరుణ రసం వ్యక్తమవుతున్నది.

పద్యం 18:

క. మెచ్చితిమిము మునులారా నొచ్చితిరిన్నాళ్లు తడసి నొగలకుఁడిఁక మీ కిచ్చెదఁగోరిన వరములు నిచ్చలముగ మీతపంబు నేడు ఫలించెన్. 18

తాత్పర్యము: ఓ మునులారా! మిమ్మల్ని మెచ్చుకున్నాను. ఇన్నాళ్లు ఆలస్యం చేసి బాధపడ్డారు. ఇక బాధపడకండి. మీ కోరిన వరములను మీకు ఇచ్చెదను. నిశ్చయముగా మీ తపస్సు నేడు ఫలించింది.

విశేషాలు:

- భగవంతుడు ఋషుల యొక్క తపస్సుకు మెచ్చి వారికి వరాలు ఇవ్వడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు.
- ఋషులు తమ దర్శనం కోసం ఎదురు చూసినందుకు వారిని ఓదారుస్తున్నాడు.
- దృఢమైన తపస్సు యొక్క ఫలితం తప్పక లభిస్తుందని తెలియజేస్తున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **సంబోధన:** "మునులారా" అని ఆప్యాయంగా సంబోధించడం.

వచనం 19:

తాత్పర్యము: అనిన, గొప్ప ఆనందముతో వికసించిన హృదయ పద్మములు కలవారై ఆ మహర్షులు ఇట్లనిరి.

విశేషాలు:

- భగవంతుని మాటలకు ఋషులు పొందిన ఆనందాన్ని వర్ణిస్తుంది.
- వారి హృదయాలు ఆనందంతో నిండిపోయాయని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **రూపకం:** హృదయమును పద్మముతో పోల్చడం ("హృదయారవిందులై").

పద్యం 20:

క. పురహర పురంద రాదిక దురధిగమంబై భవాదిదూరమ్మగు నీ యురుమూర్తిఁగనుట కంటెను వర మెయ్యది వరముగలదు వర్ణింపనజా! 20

తాత్పర్యము: ఓ బ్రహ్మదేవునిచే కూడా వర్ణింప శక్యము కానివాడా! శివుడు, ఇంద్రుడు మొదలైన వారికి కూడా దుర్లభమైనది, సంసార బంధము మొదలైన వాటికి దూరమైన నీ గొప్ప రూపాన్ని చూడటం కంటే గొప్ప వరము ఏమున్నది? వేరే వరము ఏముంటుంది?

విశేషాలు:

- ఋషులు భగవంతుని దర్శనమే అన్ని వరముల కంటే గొప్పదని భావిస్తున్నారు.
- భగవంతుని యొక్క మహిమను మరియు దుర్లభత్వాన్ని తెలియజేస్తున్నారు.
- "అజా" అనే సంబోధన బ్రహ్మదేవునికి సంబంధించినది, ఇక్కడ భగవంతుని యొక్క గొప్పతను చెప్పడానికి ఉపయోగించారు.

అలంకారాలు:

- **ప్రశ్నార్థకం:** "వర మెయ్యది వరముగలదు" అనే ప్రశ్న ద్వారా దర్శనము యొక్క గొప్పతనాన్ని నొక్కి చెప్పడం.
- **విశేషణాలంకారం:** భగవంతుని యొక్క గొప్ప లక్షణాలను వర్ణించడం ("దురధిగమంబై భవాదిదూరమ్మగు").

గీతం 21:

గీ. ఉర్వి నమృతఫలాఖ్య భక్తోచితాఖ్య గలిఁగె నేకతమున నీకు కలుషదూర! వినఁగఁ గోరెద మెఱింగింపవే యటన్న ఋషుల కిట్లని పలికె సర్వేశ్వరుండు. 21

తాత్పర్యము: ఓ పాప రహితుడా! భూమిపై నీకు ఏకకాలమున అమృతఫల మరియు భక్తోచిత అనే రెండు పేర్లు కలిగినవి. వాటిని గురించి మేము వినగోరుచున్నాము, తెలియజేయవా అని అడిగిన ఋషులకు సర్వేశ్వరుడు ఇట్లు పలికెను.

విశేషాలు:

- ఋషులు భగవంతుని యొక్క రెండు ప్రత్యేకమైన పేర్ల గురించి తెలుసుకోవాలని కోరుకుంటున్నారు.
- భగవంతుని "కలుషదూర" అని సంబోధించడం ఆయన పవిత్రతను సూచిస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **సంబోధన:** "కలుషదూర" అని సంబోధించడం.

పద్యం 22:

క. అమృతము మోక్షము తత్ఫల మమరిచి యమృత ఫలనామ మందితి ధరణిఁ శమయుక్తభక్త కాంక్షిత మమరిచి భక్తాచితాఖ్య నటు గైకొంటిన్. 22

తాత్పర్యము: అమృతము మరియు మోక్షము దాని యొక్క ఫలముగా ఉండునట్లు చేసి, భూమిపై అమృతఫల అను పేరును పొందితిని. శాంతితో కూడిన భక్తుల కోరికను నెరవేర్చి, భక్తోచిత అను పేరును అట్లు స్వీకరించితిని.

విశేషాలు:

- భగవంతుడు తన రెండు పేర్లకు గల కారణాలను వివరిస్తున్నాడు.
- అమృతఫల అనేది మోక్షాన్ని ప్రసాదిస్తుందని, భక్తోచిత అనేది భక్తుల కోరికలు తీరుస్తుందని తెలియజేస్తున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **కారణార్థకం:** పేర్లకు గల కారణాలను వివరించడం.

పద్యం 23:

క. ఈ పర్వతశిఖరమ్మున దీపించుచునుండు రెండుతీర్థము లివియుఁ బ్రాపించు నేత దాఖ్యలె తాపసవరులార ! సార్థతానయ యుక్తిఁ. 23

తాత్పర్యము: ఓ గొప్ప తపస్వులారా! ఈ పర్వత శిఖరమున ప్రకాశించుచున్న ఈ రెండు తీర్థములు కూడా సార్థకమైన పేరుతో కూడిన యుక్తితో ఆ పేర్లను పొందును.

విశేషాలు:

- ఈ పర్వతముపై ఉన్న రెండు తీర్థములకు కూడా అమృతఫల మరియు భక్తోచిత అనే పేర్లు వస్తాయని భగవంతుడు చెబుతున్నాడు.
- ఆ పేర్లు వాటి యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు ఫలితాలను సూచిస్తాయని తెలియజేస్తున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** పర్వత శిఖరముపై ఉన్న తీర్థములను గురించి చెప్పడం

పద్యం 24:

సీ. దివ్యమౌనీంద్రు తీర్థంబులోఁ గ్రుంకి ధన్యులై కడు మహత్త్వంబుఁ గనిరి ఎవ్వరు మద్భక్తు లిందు మజ్జనమాడ నపవర్గ సంప్రాప్తి కర్హులగుదు రాదిమాశ్రమము నారాయణగిరి నాకు సల రెండవది ఘటికాచలంబు. వృషభాద్రి మూడవ దీమూడు నెలపుల నశ్రాంతమును నేను విశ్రమింతు ననిన దద్దేవదేవు పాదాంబుజముల కమ్మునీంద్రులు సాష్టాంగ మాచరించి విన్నపముగలదొక్కటి వేదవేద్య కృప దలిర్పంగ నది చిత్తగింపవలయు. 24

తాత్పర్యము: దివ్యులైన మునీశ్వరుల యొక్క తీర్థములో మునిగి ధన్యులై గొప్ప మహిమను పొందిరి. నా భక్తులు ఎవరైతే ఈ తీర్థములో స్నానమాచరిస్తారో, వారు మోక్ష ప్రాప్తికి అర్హులగుదురు. నాకు మొదటి

ఆశ్రమము నారాయణగిరి, రెండవది ఘటికాచలము. వృషభాద్రి మూడవది. ఈ మూడు స్థలములందు నేను నిరంతరము విశ్రమింతును అని చెప్పగా, ఆ దేవాదిదేవుని పాదపద్మములకు ఆ మునీంద్రులు సాష్టాంగ నమస్కారము చేసి, "వేదములచే తెలియదగిన ఓ స్వామీ! మాకు ఒక విన్నపము కలదు, దయతో దానిని ఆలకింపవలెను" అని ప్రార్థించిరి.

విశేషాలు:

- ఘటికాచలము యొక్క పవిత్రతను మరియు దానిలో స్నానమాచరించిన వారి ఫలితమును తెలుపుతుంది.
- భగవంతునికి గల మూడు ముఖ్యమైన విశ్రామ స్థలాలను పేర్కొంటుంది.
- ఋషులు భగవంతునికి సాష్టాంగ నమస్కారం చేసి తమ కోరికను విన్నవించుకోవడానికి సిద్ధమవుతున్నారు.

అలంకారాలు:

- **మహోపమ:** నారాయణగిరి, ఘటికాచలము మరియు వృషభాద్రిలను భగవంతుని విశ్రామ స్థలాలుగా పేర్కొనడం.
- **వర్ణన:** తీర్థము యొక్క మహిమను వర్ణించడం.

పద్యం 25:

సీ. జలజాక్ష! మూఁడుయోజనములదాక ని గ్గిరిమీఁద ఝరులు దీర్ఘకలు నదము లేరులు మడువులు భూరి మోక్షదములు గావుత నేడాదిగాఁగ నిందు వసియించు జనుల కాపద లెవ్వియును లేక దయ శాంతి దాంతియు ధర్మబుద్ధి కలుఁగంగవలయు మృగంబు లన్యోన్యంబు మైత్రిచే నెప్పుడు మనఁగవలయు శబర యవన పుళిం దాదిజనములెల్ల జ్ఞాన వైరాగ్య ధర్మముల్ బూనవలయు నెలనెలను మూఁదువానలు నిండ (గురియ ధరణి సస్యసమృద్ధియై తనరవలయు. 25

తాత్పర్యము: ఓ పద్మాక్షా! మూడు యోజనముల వరకు ఈ కొండపై సెలయేళ్లు, పెద్ద చెరువులు, నదులు, కాలువలు, మడుగులు గొప్ప మోక్షాన్ని ప్రసాదించునవిగా అగుగాక! ఏడాది పొడుగునా ఇక్కడ నివసించే ప్రజలకు ఎటువంటి ఆపదలు లేకుండా దయ, శాంతి, ఓర్పు మరియు ధర్మబుద్ధి కలుగుగాక! మృగములు ఒకదానితో ఒకటి స్నేహంతో ఎల్లప్పుడూ మెలగుగాక! శబరులు, యవనులు, పుళిందులు మొదలైన ప్రజలందరూ జ్ఞానము, వైరాగ్యము, ధర్మములను పాటించుగాక! నెలనెలా మూడు వానలు నిండుగా కురియుగాక! భూమి పంటల సమృద్ధిచే ప్రకాశించుగాక!

విశేషాలు:

- ఋషులు ఘటికాచల ప్రాంతం యొక్క శ్రేయస్సును కోరుతూ అనేక వరాలు అడుగుతున్నారు.
- ప్రకృతి మరియు ప్రజలందరి యొక్క క్షేమం కోసం వారి ప్రార్థనలు ఉన్నాయి.

- సమాజంలోని వివిధ వర్గాల వారు ధర్మ మార్గంలో నడవాలని వారు కోరుకుంటున్నారు.

అలంకారాలు:

- **యాచన:** ఋషులు అనేక వరాలను అడుగుతున్నారు.
- **సర్వజన శ్రేయోకాంక్ష:** అందరి యొక్క మంచిని కోరుతూ ప్రార్థించడం.

పద్యం 26:

సీ. ఆగమ యాగ యో గాన్నదానైక ప రాయణులగుచు ధరామరులును కరులతో హరులతో వర వీరభటులతో జగతిఁ బాలించుచుఁ క్షత్రియులును ధన ధాన్య పశు సుహృ ద్బంధు వర్గంబుతో కోటికి పడగెత్తి కోమటులును ధరణిసురోత్తమచరణ సేవారతి ప్రవరులై మనుచుశూద్ర ప్రవరులు వెలయుదురుగాత యని తను వేడికొనిన మునులపె నుడివోవని కనికరమున నట్టెయొనరింతు నే నని యానతిచ్చె ఛిన్న సుజనార్తి శ్రీ నరసింహమూర్తి. 26

తాత్పర్యము: ఆగమములు, యజ్ఞములు, యోగము మరియు అన్నదానమునందు నిష్ఠ కలవారై బ్రాహ్మణులును, ఏనుగులతో, గుర్రములతో, శ్రేష్ఠమైన వీరభటులతో భూమిని పాలించుచు క్షత్రియులును, ధనము, ధాన్యము, పశువులు, స్నేహితులు, బంధువుల సమూహముతో గొప్పగా వృద్ధి చెందుచు వైశ్యులును, భూసురోత్తములైన బ్రాహ్మణుల పాదసేవయందు ఆసక్తి కలవారై శ్రేష్ఠులైన శూద్రులును వర్ధిల్లుదురుగాక అని వారు ప్రార్థించగా, చిరునవ్వుతో కూడిన మాటలు కలవాడు, మంచివారి బాధలను తొలగించువాడు అయిన శ్రీ నరసింహమూర్తి అట్లే చేసెదనని ఆజ్ఞాపించెను.

విశేషాలు:

- ఋషులు సమాజంలోని వివిధ వర్గాల (బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర) యొక్క శ్రేయస్సును కోరుతున్నారు.
- ప్రతి వర్గం వారు తమ ధర్మాలను సక్రమంగా పాటించాలని వారు ప్రార్థిస్తున్నారు.
- శ్రీ నరసింహమూర్తి వారి కోరికలను మన్నించి అట్లే జరుగుతుందని అభయమిచ్చాడు.

అలంకారాలు:

- **యాచన:** ఋషులు వివిధ వర్గాల శ్రేయస్సు కోసం వరాలు అడుగుతున్నారు.
- **వర్ణన:** వివిధ వర్గాల వారి యొక్క ధర్మాలను వర్ణించడం.

పద్యం 27:

క. హరుఁడు విరించియు నపుడ గ్గిరి మాహాత్మ్యము నృసింహుకృప మునిభాగ్య స్ఫురణము మెచ్చుచు తమ మం దిరములకుం జనిరి మదిని నివ్వఱ యొదవ౯. 27

తాత్పర్యము: అప్పుడు శివుడు మరియు బ్రహ్మదేవుడు కూడా ఆ కొండ యొక్క గొప్పతనాన్ని, నరసింహుని దయను, మునుల యొక్క అదృష్టము యొక్క ప్రకాశమును మెచ్చుకుంటూ మనస్సులో ఆశ్చర్యము కలుగగా తమ నివాసములకు వెళ్ళిరి.

విశేషాలు:

- శివుడు మరియు బ్రహ్మదేవుడు కూడా ఘటికాచలము యొక్క మహిమను మరియు నరసింహుని అనుగ్రహాన్ని కొనియాడుతున్నారు.
- మునుల యొక్క అదృష్టానికి వారు ఆశ్చర్యపోతున్నారు.

అలంకారాలు:

- **మెచ్చుకోలు:** శివుడు మరియు బ్రహ్మదేవుడు ఘటికాచల మహిమను మెచ్చుకోవడం.
- **ఆశ్చర్యం:** వారి మనస్సులలో కలిగిన ఆశ్చర్యాన్ని వర్ణించడం ("మదిని నివ్వఱ యొదర్వ").

గీతం 28:

గీ. అంత వై ఖానసులు వసుధామరాగ్ర్య లజుని పంపున సంతసం బానహిల్ల వచ్చి హరినామసరసుల వారిఁ గ్రుంకి ధౌత పటములు కటితటిఁ దాల్చి నిల్చి. 28

తాత్పర్యము: తరువాత వైఖానసులు, భూమిపై దేవతల వంటి బ్రాహ్మణులు, బ్రహ్మదేవుని ఆజ్ఞతో సంతోషముతో వచ్చి హరి యొక్క నామములే జలములుగా గల వారిలో మునిగి, ఉతికిన వస్త్రములను నడుముకు ధరించి నిలబడిరి.

విశేషాలు:

- వైఖానసులు బ్రహ్మదేవుని ఆజ్ఞను పాటించి ఘటికాచలమునకు వచ్చారు.
- వారు హరినామ జలములలో మునిగి పవిత్రులయ్యారు.
- వారి యొక్క భక్తి మరియు పవిత్రతను తెలుపుతుంది.
- వైఖానసులు వైష్ణవ సంప్రదాయానికి చెందిన ఒక ప్రత్యేకమైన శాఖ.
- వైఖానస సంప్రదాయం విఖనస మహర్షిచే స్థాపించబడింది. విఖనసుడు స్వయంగా మహావిష్ణువు యొక్క అంశతో జన్మించాడని వీరి నమ్మకం.
- "వైఖానస" అనే పదం "విఖనసుని అనుచరులు" అని అర్థం వస్తుంది.
- **ప్రధాన సిద్ధాంతాలు:**

  ఏకేశ్వరవాదం: వైఖానసులు శ్రీ మహావిష్ణువును పరమ దైవంగా ఆరాధిస్తారు.

  వైదిక సంప్రదాయం: వీరు కృష్ణ యజుర్వేదంలోని తైత్తిరీయ శాఖను మరియు వైఖానస కల్పసూత్రాన్ని అనుసరిస్తారు.

- **అర్చనా ప్రాధాన్యం:** ఇతర వైష్ణవ సంప్రదాయాలైన పాంచరాత్రం వలె కాకుండా, వైఖానసంలో అర్చన (దేవుని పూజ) అత్యంత ముఖ్యమైనదిగా భావించబడుతుంది.
- **వైఖానస ఆగమం:**
  వైఖానస ఆగమం వీరి ప్రధాన గ్రంథం. ఇది విష్ణువు యొక్క పూజా విధానాలు, ఆలయ నిర్మాణం, విగ్రహాల తయారీ మరియు ప్రతిష్ఠాపన వంటి విషయాలను వివరిస్తుంది.
  తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం, శ్రీరంగం మరియు మరెన్నో ప్రముఖ వైష్ణవ ఆలయాలలో నేటికీ వైఖానస ఆగమం ప్రకారం పూజలు జరుగుతున్నాయి.
- **వైఖానస ఋషులు:**
  విఖనస మహర్షి యొక్క శిష్యులైన భృగు, అత్రి, మరీచి మరియు కశ్యపుడు ఈ సంప్రదాయాన్ని అభివృద్ధి చేశారు. వీరు వైఖానస ఆగమానికి ముఖ్యమైన గ్రంథాలను రచించారు.

అలంకారాలు:

- **రూపకం:** హరి యొక్క నామములను జలములతో పోల్చడం ("హరినామసరసుల వారిఁ గ్రుంకి").
- **వర్ణన:** వైఖానసులు యొక్క పవిత్రమైన రూపాన్ని వర్ణించడం.

పద్యం 29:

క. మల్లియలు కమలసుమనో వల్లరులును గన్నెరులును వాసంతికముల్ హల్లక పాటలములు ను త్ఫుల్లవకుళ చంపకములు పొరిపొరి గొనుచున్. 29

తాత్పర్యము: మల్లెలు, తామరపూల తీగెలు, గన్నేరులు, వాసంతి పుష్పాలు, హల్లకములు (ఒక రకమైన పూలు), పాటలములు (గులాబీ రంగు పూలు), వికసించిన వకుళములు (పొగడపూలు), చంపకములు వరుసలు వరుసలుగా ఉన్నాయి.

విశేషాలు:

- దేవాలయ ప్రాంగణంలోని వివిధ రకాల సుగంధభరితమైన పూల అందాన్ని వర్ణిస్తుంది.
- ప్రకృతి యొక్క సహజ సౌందర్యాన్ని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** వివిధ రకాల పూలను పేర్కొంటూ వాటి అందాన్ని వర్ణించడం.

పద్యం 30:

సీ. దేవతాగృహము సద్భావంబుతోఁ జొచ్చి స్వస్తికా సనములవరుసనిలిచి ధౌతులై దేహశోధన మాచరించి ప్రా ణాయామ పరతమై యంతరంగ మేకాగ్రముఁగఁజేసి యెలమితో సంకల్ప కల్పిత వస్తునికాయమునను మానసపూజ నేమంబున గావించి యావాహ నాస నార్ఘ్యాది విధులు గంధ సుమ ధూప దీపాదికముల

మధుర నై వేద్యవీటీసమర్పణముల నాటపాటల పూజనం బాచరించి రనిన నారదునకు భృగుఁడనియె నపుడు 30

తాత్పర్యము: వైఖానసులు మంచి భావముతో దేవాలయములోనికి ప్రవేశించి, స్వస్తికాసనములలో వరుసగా కూర్చుండి, శుచియై శరీరమును పరిశుద్ధము చేసుకొని, ప్రాణాయామమునందు నిష్ఠ కలిగి అంతరంగమును ఏకాగ్రము చేసి, ప్రేమతో సంకల్పముతో కల్పించిన వస్తువుల సమూహముతో మానసిక పూజను నియమముగా చేసి, ఆవాహన, ఆసన, అర్ఘ్య మొదలైన విధులు, గంధము, పుష్పములు, ధూపము, దీపము మొదలైన వాటితోను, మధురమైన నైవేద్యము, తాంబూలము సమర్పించుటతోను పూజను ఆచరించిరి అని నారదుడు చెప్పగా, అప్పుడు భృగుముని ఇట్లనెను.

విశేషాలు:

- వైఖానసులు దేవాలయంలో పూజ చేసే విధానాన్ని క్రమపద్ధతిలో వివరిస్తుంది.
- వారి యొక్క భక్తి, పరిశుద్ధత మరియు ఏకాగ్రతను తెలియజేస్తుంది.
- మానసిక పూజ మరియు బాహ్య పూజ రెండింటి ప్రాముఖ్యతను తెలుపుతుంది.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** వైఖానసులు పూజ చేసే విధానాన్ని వివరంగా వర్ణించడం.

గీతం 31:

గీ. సకల జీవాంత రాత్మయౌ శౌరి కెట్లు వసుధ నావాహనంబు నుద్వాసనంబు గలుగు నదియెల్ల నానతీవలయు ననిన నింపుసొంపార నారదుఁ డిట్టు లనియె. 31

తాత్పర్యము: సమస్త జీవుల అంతరాత్మ అయిన విష్ణువునకు భూమిపై ఆవాహనము (పిలుచుట) మరియు ఉద్వాసనము (పంపుట) ఎలా కలుగును? అది అంతయు చెప్పవలెనని భృగుముని అడుగగా, నారదుడు ఇంపుగాను, సొంపుగాను ఇట్లు చెప్పెను.

విశేషాలు:

- భృగుముని సర్వాంతర్యామి అయిన విష్ణువునకు ఆవాహన మరియు ఉద్వాసన ఎలా సాధ్యమని సందేహం వ్యక్తం చేస్తున్నాడు.
- నారదుడు ఆ సందేహాన్ని నివృత్తి చేయడానికి సమాధానం చెప్పబోతున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **ప్రశ్న:** భృగుముని యొక్క ప్రశ్న.

పద్యం 32:

మ. విను దైద్యాంతకుఁ డంతరాత్మ యగుచున్ వేఱొండుచోనున్వసిం పును లోకంబులనిండియున్నశిఖి యేపోల్కిన్ శమీగర్భమం దును గానంబడు నట్ల బింబగతుఁడై తోడ్తోడ నావాహనం బును నుద్వాసన మమ్మహామహుఁడు సంపూర్ణస్థితిని గైకొన్గుఁ. 32

తాత్పర్యము: రాక్షస సంహారకుడైన విష్ణువు అంతరాత్మయై ఉండి కూడా వేరొక చోట నివసించును. లోకములన్నింటిని నిండియున్న అగ్ని ఏ విధముగా శమీ వృక్షము యొక్క గర్భమునందు కనిపించునో, ఆ విధముగా ప్రతిబింబ రూపమున వెంటనే ఆవాహనమును మరియు ఉద్వాసనమును ఆ మహానుభావుడు సంపూర్ణ స్థితిలో స్వీకరించును.

విశేషాలు:

- నారదుడు విష్ణువు యొక్క సర్వవ్యాపకత్వాన్ని మరియు ప్రతిబింబ రూపమున ఆవాహన ఉద్వాసనలను స్వీకరించే విధానాన్ని వివరిస్తున్నాడు.
- అగ్ని శమీ వృక్షములో దాగి ఉన్నట్లుగా విష్ణువు అంతటా ఉన్నాడని ఉపమానంతో తెలియజేస్తున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **ఉపమ:** అగ్నిని శమీ వృక్షంతో పోల్చడం.
- **విశేషణాలంకారం:** విష్ణువు యొక్క గొప్ప లక్షణాలను వర్ణించడం ("దైద్యాంతకుఁడు", "అంతరాత్మ").

పద్యం 33:

క. అనవుడు భృగుముని యిట్లని యెను వైఖానసు లనంగ నెవ్వరు చెపుమా వినవలతు ననిన నారద ముని యిట్లను నాదరంబు ముప్పిరి గొనఁగఁ 33

తాత్పర్యము: నారదుడు అలా చెప్పగా భృగుముని ఇట్లనెను: "వైఖానసులు అనగా ఎవరు? చెప్పవా? వినగోరుచున్నాను" అని అడుగగా, నారద ముని ప్రేమ ఎక్కువ కాగా ఇట్లు చెప్పెను.

విశేషాలు:

- భృగుముని వైఖానసుల గురించి మరింత తెలుసుకోవాలనే ఆసక్తిని వ్యక్తం చేస్తున్నాడు.
- నారదుడు ప్రేమతో వారికి సమాధానం చెప్పడానికి సిద్ధమవుతున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **ప్రశ్న:** భృగుముని యొక్క ప్రశ్న.
- **భావోద్వేగం:** నారదుని యొక్క ప్రేమను వర్ణించడం ("నాదరంబు ముప్పిరి గొనఁగఁ").

పద్యం 34:

క. ఇదిగోప్యము కలుషహరము విదితంబుగ దీని తెఱగు వంటి తొలుత నీ కది యిపుడు తెలియ వినిపిం చెద నవధానముగ వినుము శిష్టజనాఢ్యా! 34

తాత్పర్యము: ఇది రహస్యమైనది, పాపములను పోగొట్టునది. దీని యొక్క విధానము మొదట నీకు తెలియదు. ఇప్పుడు నీకు తెలియజెప్పెదను, ఓ సజ్జనులలో శ్రేష్ఠుడా! శ్రద్ధగా వినుము.

విశేషాలు:

- నారదుడు వైఖానసుల గురించి చెప్పబోయే విషయం రహస్యమైనది మరియు పవిత్రమైనదని భృగుమునికి తెలియజేస్తున్నాడు.
- భృగుముని శ్రద్ధగా వినవలెనని కోరుతున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **విశేషణాలంకారం:** వైఖానసుల గురించి చెప్పబోయే విషయము యొక్క గొప్పతనాన్ని వర్ణించడం ("గోప్యము కలుషహరము").
- **సంబోధన:** "శిష్టజనాఢ్యా!" అని భృగుమునిని గౌరవంగా సంబోధించడం.

పద్యం 36:

సీ . అనఘ ! నిరు క్త వేదాంగోక్తమె ధర పొగడొందు నీకథ పుణ్యయగుచు నంబుధీశ్వరుని యాగంబున జలదద యనెడు నచ్చరఁ జూడ నజుని కపుడు వీర్యంబుజారఁ దద్వీర్యంబతఁడు పర్ణ పుటి నించి వహ్నిలోఁ బోయ నందు నర్చియును భృగుండు నంగారపిండంబు నం దంగిరుండును నత్రి మునియు విఖన సాంగత్యమునఁజేసి విఖనసుండు బొడమి రాయస్స్వయంబునఁ బుట్టు గనిన వేదశాస్త్రార్థనిరతులు విప్రవర్యు లఖిల మంత్ర తంత్రార్థ రహస్య విదులు. 36

తాత్పర్యము: ఓ పుణ్యాత్ముడా! నిరుక్తము మరియు వేదాంగములచే చెప్పబడినది, భూమిపై ప్రసిద్ధి పొందినది, పుణ్యప్రదమైన ఈ కథను వినుము. సముద్రుని యొక్క యాగములో జలదద అను అప్సరసను చూడగా బ్రహ్మదేవునికి వీర్యము జారగా, ఆ వీర్యమును అతడు ఆకులతో చేసిన గిన్నెలో ఉంచి అగ్నిలో వేయగా, అందుండి అర్చి, భృగువు, అంగిరుడు మరియు అత్రి మునులు విఖనసుని సాంగత్యము వలన విఖనసుడు జన్మించెను. వీరు(వైఖానసులు) స్వయముగా పుట్టుక కలిగినవారు, వేదశాస్త్రముల అర్థములందు నిష్ణాతులు, బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠులు, సమస్త మంత్ర తంత్రముల యొక్క రహస్యములు తెలిసినవారు.

విశేషాలు:

- వైఖానసుల యొక్క జన్మ వృత్తాంతమును వివరిస్తుంది.
- వారు బ్రహ్మదేవుని యొక్క తేజస్సు నుండి మరియు విఖనసుని సాంగత్యము వలన జన్మించారని తెలుపుతుంది.

- వారి యొక్క జ్ఞానము మరియు పాండిత్యమును కొనియాడుతుంది.

అలంకారాలు:

- **పురాణ కథనం:** వైఖానసుల జన్మకు సంబంధించిన పురాణ కథను చెప్పడం.
- **విశేషణాలంకారం:** వైఖానసుల యొక్క గొప్ప లక్షణాలను వర్ణించడం ("వేదశాస్త్రార్థనిరతులు", "అఖిల మంత్ర తంత్రార్థ రహస్య విదులు").

పద్యం 37:

క. పంచవిధబేరపూజా చుంచువులై వారలెపుడు శుద్ధాత్మకులై పంచాయుధ శోభితు నర పంచాస్యునిఁ గొలుచుచుండ్రు భాగ్యము కలిమిన్ 37

తాత్పర్యము: వారు (వైఖానసులు) ధ్రువబేరము, మూలవిరాట్టు, కౌతుకబేరము, బలిబేరము మరియు ఉత్సవబేరము అను ఐదు విధములైన విగ్రహముల యొక్క పూజలో ఆసక్తి కలవారై, ఎల్లప్పుడూ పరిశుద్ధమైన మనస్సు కలవారై, ఐదు ఆయుధములతో (శంఖు, చక్ర, గద, పద్మ, ఖడ్గ) ప్రకాశించుచున్న నరసింహుని అదృష్టముతో కొలుచుచుందురు.

విశేషాలు:

- **ఈ పద్యము వైఖానసులు దేవాలయంలో పూజించే ఐదు ప్రధాన విగ్రహాలను గురించి తెలుపుతుంది.**
- **పంచవిధబేరపూజా చుంచువులు: వైఖానస అర్చకులు ఈ ఐదు రకాల బేరముల యొక్క పూజా విధానాలలో నిష్ణాతులు మరియు వాటిని అత్యంత శ్రద్ధతో నిర్వహిస్తారు. "చుంచువులు" అనగా ఆసక్తి కలవారు లేదా నిమగ్నమైనవారు అని అర్థం.**
- **శుద్ధాత్మకులై: వారు ఎల్లప్పుడూ పవిత్రమైన మనస్సుతో ఉంటారు. వారి ఆంతరంగిక మరియు బాహ్యిక శుద్ధి పూజకు ముఖ్యమైనదిగా భావిస్తారు.**
- **పంచాయుధ శోభితు నరపంచాస్యునిఁ గొలుచుచుండ్రు: వారు ఐదు ఆయుధాలతో ప్రకాశిస్తున్న నరసింహస్వామిని ఆరాధిస్తారు. నరసింహుడు సింహ ముఖము మరియు మానవ శరీరం కలిగిన అవతారం. ఇక్కడ "నరపంచాస్యుడు" అనేది నరసింహుని యొక్క శక్తివంతమైన రూపాన్ని సూచిస్తుంది.**
- **భాగ్యము కలిమిన్: వారు అదృష్టవంతులు, ఎందుకంటే వారు అటువంటి మహిమాన్వితమైన దైవాన్ని సేవించే అవకాశం పొందారు. భగవంతుని సేవ భాగ్యము యొక్క మూలము అని భావిస్తారు.**

అలంకారాలు:

- **సంఖ్యావాచకాలంకారం: "పంచవిధబేరపూజా", "పంచాయుధ" అనే పదాలలో సంఖ్యను ఉపయోగించడం.**
- **విశేషణాలంకారం: వైఖానసుల యొక్క మరియు నరసింహుని యొక్క గొప్ప లక్షణాలను వర్ణించడం ("శుద్ధాత్మకులై", "పంచాయుధ శోభితు నరపంచాస్యుని").**

పంచబేరముల యొక్క పూర్తి వివరణ:

1. **ధ్రువబేరము (మూలవిరాట్టు): ఇది స్థిరమైన ప్రధాన విగ్రహం, గర్భగుడిలో ప్రతిష్ఠించబడి ఉంటుంది. కదలించడానికి వీలులేనిది.**
2. **కౌతుకబేరము (ఉత్సవమూర్తి): ఇది ఉత్సవాలలో ఊరేగించడానికి ఉపయోగించే చిన్న విగ్రహం. దీనికి ప్రత్యేకమైన శక్తి మరియు ప్రాముఖ్యత ఉంటుంది.**
3. **స్నాపనబేరము: అభిషేకాలు మరియు ప్రత్యేక స్నానాల కోసం ఉపయోగించే విగ్రహం.**
4. **బలిబేరము: బలులు మరియు నైవేద్యాలు సమర్పించే సమయంలో ఉపయోగించే విగ్రహం.**
5. **ఉత్సవబేరము (భేదము ఉండవచ్చు): కొన్నిసార్లు కౌతుకబేరమునే ఉత్సవాలలో ఉపయోగిస్తారు. ప్రాంతీయ భేదాల వల్ల ఈ పేరు మారుతూ ఉండవచ్చు. "**

37వ పద్యం వైఖానసులు ఈ ఐదు ముఖ్యమైన విగ్రహాల యొక్క పూజలో నిమగ్నమై ఉంటారని తెలియజేస్తుంది.

పద్యం 38:

క. అనభృగుఁడు పంచబేరా ర్చన తెఱఁ గెఱింగింపు మనుచుఁ బ్రార్థించుడు న య్యనిమిషసంయమి యాదర మున నిట్లనిపలికె నధిక మోదం బెసఁగన్ 38

తాత్పర్యము: అని భృగుముని ఐదు బేరముల యొక్క పూజా విధానమును తెలియజేయమని ప్రార్థించగా, ఆ దేవతా సంయమి (నారదుడు) ప్రేమతో ఎక్కువ సంతోషము కలుగగా ఇట్లు పలికెను.

విశేషాలు:

- భృగుముని ఐదు బేరముల యొక్క పూజా విధానమును తెలుసుకోవాలనే కుతూహలాన్ని వ్యక్తం చేస్తున్నాడు.
- నారదుడు సంతోషముతో వారికి వివరించడానికి సిద్ధమవుతున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **ప్రశ్న:** భృగుముని యొక్క ప్రశ్న.
- **భావోద్వేగం:** నారదుని యొక్క సంతోషాన్ని వర్ణించడం ("అధిక మోదం బెసఁగన్").

పద్యం 39:

సీ. ఘనతేజ ధృవకౌతుక స్నాపనోత్సవ బల్యంబులివిబేరపంచకంబు పరఁగు నాఱవయది బాలాలయాహ్వయం బదియ సూ పాంచరాత్రాభిదంబు వరుస శ్రీకృష్ణుండు పురుషుండు సత్యుండు నచ్యుతుండును బుద్ధుఁ డనఁగ నందు నావాహ్యలల్ల ధ్రువాదిగా నుత్తరో త్తర బేరములయందు వరుస సేయ వలయు నావాహనం బని పలుక భృగుఁడు నారదునకిట్టులనియెను గౌరవమున నాద్యబేరంబు నావాహనాదికముల నితర బేరంబుఁజెందుట యెట్టు లనిన. 39

తాత్పర్యము: గొప్ప తేజస్సు కల ధ్రువ, కౌతుక, స్నాపన, ఉత్సవ మరియు బలి - ఇవి ఐదు బేరములు. ఆరవది బాలాలయము అని పిలువబడుతుంది, అది పాంచరాత్ర సంప్రదాయానికి చెందినది. వరుసగా శ్రీకృష్ణుడు, పురుషుడు, సత్యుడు, అచ్యుతుడు మరియు బుద్ధుడు అని ఆయా బేరములలో ఆవాహనీయులు. ధ్రువాదిగా ఉత్తరోత్తర బేరములందు వరుసగా ఆవాహనము చేయవలెనని నారదుడు చెప్పగా, భృగుముని గౌరవముతో నారదునితో ఇట్లనెను: మొదటి బేరము యొక్క ఆవాహనాది శక్తులు ఇతర బేరములను ఎలా చేరును?

విశేషాలు:

- వైఖానసులు పూజించే ఐదు బేరములను మరియు వాటికి సంబంధించిన దేవతా స్వరూపాలను వివరిస్తుంది.
- బాలాలయం పాంచరాత్ర సంప్రదాయానికి చెందినదని తెలుపుతుంది.
- మొదటి బేరము యొక్క శక్తులు ఇతర బేరములకు ఎలా సంక్రమిస్తాయనే భృగుముని యొక్క సందేహాన్ని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **సంఖ్యావాచకాలంకారం:** "బేరపంచకంబు" అనే పదంలో సంఖ్యను ఉపయోగించడం.
- **ప్రశ్న:** భృగుముని యొక్క సందేహం ప్రశ్న రూపంలో వ్యక్తం చేయబడింది.

పద్యం 40:

క. దీపంబువలన వేఱొక దీపము గలుగంగ రెంటఁ దేజము లేదే శ్రీపతి యభిముఖ భావమె యేపున నాహనాఖ్యనెసఁగు ధరిత్రిన్ 40

తాత్పర్యము: ఒక దీపం నుండి వేరొక దీపం వెలిగినప్పుడు రెండింటిలో తేజస్సు ఉండదా? అదే విధముగా శ్రీపతి యొక్క అభిముఖ భావమే భూమిపై గొప్పగా ఆవాహన అను పేరుతో ప్రకాశించును.

ఒక దీపం నుండి మరొక దీపం వెలిగినప్పుడు, మొదటి దీపం యొక్క వెలుగు ఏమీ తగ్గకుండా రెండవ దీపం కూడా అంతే వెలుగుతో ప్రకాశిస్తుంది కదా? అలాగే, మనం శ్రీహరిని (విష్ణువును) మనస్సులో నిలుపుకొని ఆయన వైపు మన భక్తిని చూపిస్తే, అదే 'ఆవాహన' అని చెప్పబడుతుంది. ఆ భావం నుండే మిగిలిన పూజా విధానాలన్నీ (ఆసనం, అర్ఘ్యం మొదలైనవి) కలుగుతాయి.

విశేషాలు:

- ఒక దీపం నుండి మరొక దీపం వెలిగించినప్పుడు తేజస్సు తగ్గనట్లుగా, ఒక విగ్రహం నుండి మరొక విగ్రహానికి శక్తి బదిలీ చేయబడుతుందని నారదుడు ఉపమానంతో వివరిస్తున్నాడు.
- విష్ణువు యొక్క అనుగ్రహమే ఆవాహన యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యమని తెలియజేస్తున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **ఉపమ:** ఒక దీపం నుండి మరొక దీపం వెలిగించడం ద్వారా శక్తి బదిలీని పోల్చడం.

పద్యం 41:

క. అనవుడు భృగుఁ డిట్లను వి ష్ణుని బూజ యొనర్చు ధరణిసురులకు ప్రాపిం చును మఱి దేవత్వం బని జనులాడుదు రవ్విధంబు చయ్యనఁ జెపుమా 41

తాత్పర్యము: అని నారదుడు చెప్పగా భృగుముని ఇట్లనెను: విష్ణువును పూజించే బ్రాహ్మణులకు దేవత్వము ప్రాప్తించునని ప్రజలు చెప్పుకొందురు. అది సత్యమా ? ఆ విధమును త్వరగా చెప్పవా?

విశేషాలు:

- భృగుముని విష్ణువును పూజించే బ్రాహ్మణులకు దేవత్వం ఎలా లభిస్తుందో తెలుసుకోవాలని కోరుకుంటున్నాడు.
- ప్రజల యొక్క విశ్వాసాన్ని నారదుని ద్వారా ధృవీకరించుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **ప్రశ్న:** భృగుముని యొక్క ప్రశ్న.

పద్యం 42:

క. అనవుడు నారదుఁ డిట్లను ఘనులగువీరల కొసంగె కమలోద్భవుఁడీ యనుపమ పూజావ ర్తన మును మును గావునను నదియుఁ బొందదు వారిన్. 42

తాత్పర్యము: అని భృగుముని అడుగగా నారదుడు ఇట్లనెను: గొప్పవారైన వీరికి (వైఖానసులకు) బ్రహ్మదేవుడే ఈ సాటిలేని పూజా విధానమును మొదట ప్రసాదించెను కావున అది వారిని పొందదు (అంటే వారికి దేవత్వం వేరుగా రాదు, వారి జన్మతోనే అది సిద్ధించినది).

విశేషాలు:

- నారదుడు వైఖానస బ్రాహ్మణుల యొక్క ప్రత్యేకతను వివరిస్తున్నాడు.
- బ్రహ్మదేవుడే వారికి ఈ ప్రత్యేకమైన పూజా విధానాన్ని ప్రసాదించడం వలన వారికి వేరేగా దేవత్వం రావలసిన అవసరం లేదని తెలియజేస్తున్నాడు. వారి జన్మతోనే వారు దేవత్వంతో సమానమైన స్థితిని పొందుతారని భావం.

అలంకారాలు:

- **కారణార్థకం:** వైఖానసులకు దేవత్వం వేరుగా రాకపోవడానికి కారణం చెప్పడం.
- **విశేషణాలంకారం:** వైఖానసుల యొక్క గొప్పతనాన్ని వర్ణించడం ("ఘనులగువీరల").

పద్యం 43:

గీ. కూలిగొని చేయువారి కా కొదవ గలదు నొండుచో ఖండితారివేదండుఁడైన శ్రీనృసింహునితో నది చెల్ల దెపుడు మౌనినాయక యిది సత్యమైన పలుకు. 43

తాత్పర్యము: కూలి తీసుకొని పని చేసేవారికి ఏదో ఒక లోటు ఉంటుంది. వేరొక చోట శత్రువులను ఖండించే బలము కలవాడైన శ్రీనృసింహునితో అది ఎప్పటికీ చెల్లదు (అంటే ఆయన నిష్కామంగా సహాయం చేస్తాడు). ఓ ముని శ్రేష్ఠా! ఇది నిజమైన మాట.

విశేషాలు:

- శ్రీనృసింహుడు స్వార్థం లేకుండా సహాయం చేస్తాడని వశిష్ఠుడు మునులకు చెబుతున్నాడు.
- కూలి తీసుకొని చేసే సహాయంలో ఏదో ఒక పరిమితి లేదా స్వార్థం ఉంటుందని తెలియజేస్తున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **అర్థాంతరన్యాసం:** సాధారణంగా కూలి తీసుకొని పనిచేసేవారికి ఉండే స్వభావానికి భిన్నంగా శ్రీనృసింహుని నిస్వార్థ సహాయాన్ని చెప్పడం.
- **సంబోధన:** "మౌనినాయక" అని వశిష్ఠుడు నారదుని గౌరవంగా సంబోధించడం.

పద్యం 44:

సీ. ఒకనాడు సంశయయుక్త చిత్తు లగుచు సకల వైఖానసుల్ సాధుచిత్తుఁ డవ్వసిష్ఠుఁడు విన ననఘ మే మిచ్చట నివ్వటిల్లిన వేడ్క నిలచుటెట్టు లనిన నమ్ముని వారికనియె నో ఘనులార యి మ్మహాహరియుండునెడలు తలచు రాణించు బదరికాశ్రమము సాలగ్రామ ధరణీధర మయోధ్య ద్వారకయును కాశి మధురయు నై మిశకాననం బ వంతినారాయణాఖ్యపర్వతము నీల గిరి కురుక్షేత్రమును గాంచిపురము వెలయు హరివసతులందు సుప్రసిద్ధంబు లగుచు. 44

తాత్పర్యము: ఒకనాడు సందేహముతో కూడిన మనస్సు కలవారై, సాధు స్వభావులు అయిన వైఖానసులందరు వశిష్ఠుడు వినుచుండగా "ఓ పుణ్యాత్ముడా! మేము ఇక్కడ (ఘటికాచలమునందు) ఇంత ఆనందముగా ఎలా నిలబడగలము?" అని అడిగినప్పుడు, ఆ ముని వారితో ఇట్లనెను: "ఓ గొప్పవారలారా! ఈ మహావిష్ణువు ఉండే ప్రదేశములు చాలా ఉన్నాయి. ప్రసిద్ధి చెందిన బదరికాశ్రమము, సాలగ్రామ పర్వతము, అయోధ్య, ద్వారక, కాశి, మధుర, నైమిశారణ్యము, అవంతినారాయణ అను పేరుగల

పర్వతము, నీలగిరి, కురుక్షేత్రము మరియు కాంచీపురము హరి నివసించే స్థలములలో బాగా ప్రసిద్ధి చెందినవి."

విశేషాలు:

- వైఖానసులు ఘటికాచలంలో నివసించడం గురించి తమ సందేహాన్ని వశిష్ఠునికి తెలియజేస్తున్నారు.
- వశిష్ఠుడు విష్ణువు నివసించే అనేక పవిత్ర స్థలాలను వారికి గుర్తు చేస్తున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** విష్ణువు నివసించే ప్రసిద్ధ స్థలాలను వర్ణించడం.

గీతం 45:

గీ. వేగవతి యుత్తరపుదరి వెలయు హస్తి గిరి నజుని యజ్ఞవేదికా పరిసరమునఁ దనరు పుణ్యకోటి విమానమున వసించు వరదుఁ డాత్మీయభక్తుల వరము లొస గు. 45

తాత్పర్యము: వేగవతి నది యొక్క ఉత్తరపు ఒడ్డున వెలసిన హస్తిగిరి (కాంచీపురము)లో, బ్రహ్మదేవుని యజ్ఞవేదిక సమీపమున ఉన్న పుణ్యకోటి విమానములో నివసించే వరదుడు (విష్ణువు) తన ఆత్మీయ భక్తులకు వరములను ఇచ్చును.

విశేషాలు:

- కాంచీపురంలోని వరదరాజస్వామి యొక్క మహిమను వశిష్ఠుడు తెలియజేస్తున్నాడు.
- ఆ స్వామి తన భక్తులకు వరాలు ప్రసాదిస్తాడని చెబుతున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** హస్తిగిరి మరియు వరదుని యొక్క స్థానాన్ని వర్ణించడం.

పద్యం 46:

క. ఇచ్చోటుల వసియింతురు సచ్చరితులుబుధులు సత్యసంధులు పెక్కం డ్రచ్చో నేమూ ర్తి భయం బచ్చో నామూర్తిఁ గొలుతు రనుపమ భక్తిన్. 46

తాత్పర్యము: ఈ స్థలములందు మంచి నడవడి కలవారు, జ్ఞానులు, సత్యమును పాటించువారు అనేకులు నివసింతురు. ఎక్కడ ఏ దేవుని యొక్క భయము (భక్తి) ఉంటుందో, అక్కడ ఆ దేవుని సాటిలేని భక్తితో కొలుతురు.

విశేషాలు:

- విష్ణువు నివసించే పవిత్ర స్థలాలలో నివసించే భక్తుల యొక్క గొప్పతనాన్ని వశిష్ఠుడు చెబుతున్నాడు.
- భక్తి యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** పవిత్ర స్థలాలలో నివసించే భక్తుల యొక్క లక్షణాలను వర్ణించడం.

వచనం 47:

తాత్పర్యము: విశేషముగా ఈ ఘటికాచలము అందరిచేత ప్రశంసించదగినది అని వశిష్ఠుడు చెప్పగానే, ఆ మునులు ముని శ్రేష్ఠుడైన వశిష్ఠుని పూజించి "స్వామీ! ఇక్కడ విషమమైన ప్రదేశములో మేము ఎలా ఉండగలము? ఉపాయము ఏదైనా ఉంటే ఆజ్ఞాపించమని" అడుగగా, వశిష్ఠుడు వారితో ఇట్లనెను.

విశేషాలు:

- ఘటికాచలము యొక్క గొప్పతనాన్ని వశిష్ఠుడు తెలియజేస్తున్నాడు.
- మునులు అక్కడ నివసించడానికి ఉన్న కష్టాలను వశిష్ఠునికి విన్నవించుకుంటున్నారు.

అలంకారాలు:

- **సంభాషణ:** మునులకు మరియు వశిష్ఠునికి మధ్య జరుగుతున్న సంభాషణ.

గీతం 48:

గీ. ఇమ్మహీధ్రమ్మునకు చుట్టు నెవ్వరేని సమతలంబుగఁ జేయంగఁ జాలిరేని యిందు మీరు సుఖంబున నుందు రనిన వారు శ్రీనరసింహునిఁ జేరి మ్రొక్కి. 48

తాత్పర్యము: ఈ పర్వతమునకు చుట్టూ ఎవరైనా సమతలముగా చేయగలిగితే, మీరు ఇక్కడ సుఖముగా ఉండగలరని వశిష్ఠుడు చెప్పగా, వారు శ్రీనరసింహుని వద్దకు చేరి నమస్కరించి.

విశేషాలు:

- ఘటికాచలం చుట్టూ సమతలం చేస్తే మునులకు నివాసయోగ్యంగా ఉంటుందని వశిష్ఠుడు సూచిస్తున్నాడు.
- మునులు తమ సమస్యను శ్రీనరసింహునికి విన్నవించుకోవడానికి సిద్ధమవుతున్నారు.

అలంకారాలు:

- **సూచన:** వశిష్ఠుడు ఇచ్చిన సూచన.

పద్యం 49:

సీ. శిరములు కన్నులు చెవులు కాళ్లు చేతు లసంఖ్యముల్ జెంది త్రిభువ నేశుఁడవై బ్రహ్మవై శక్ర రూపివై యఖిల దేవాకృతి నలరి తీవ రూపదీపితుఁడ వరూపుఁడ వఖిలస్వ రూపుఁడ వీవ సంప్రాపకుఁడవు అసమాక్ష ముఖ్యులు నీయాజ్ఞ దాటంగలే రి తరు లెఱుంగుట కెంతవారు పాకశాసనముఖ్య దిక్పాలవరులు శాశ్వతైశ్వర్యు లై రి నీ సాంద్రకృపను సర్వ భూతాత్మకుండవు సర్వ శుచివి నీ ప్రభావంబు దెలియంగ నేర్తుమెట్లు? 49

తాత్పర్యము: లెక్కలేనన్ని శిరస్సులు, కన్నులు, చెవులు, కాళ్ళు, చేతులు కలిగి త్రిభువనాలకు అధిపతివై, బ్రహ్మవై, ఇంద్రుని రూపము కలవాడవై, సమస్త దేవతల ఆకారముతో ప్రకాశిస్తున్నావు. రూపముతో ప్రకాశించేవాడవు, రూపము లేనివాడవు, సమస్త రూపములు నీవే, అన్నిటిని పొందించేవాడవు నీవే. రుద్రాక్షులు ముఖ్యులైన వారు కూడా నీ ఆజ్ఞను దాటలేరు, ఇక ఇతరులు నీ గురించి తెలుసుకోవడానికి ఎంతటి వారు? ఇంద్రుడు మొదలైన దిక్పాలకులు నీ గొప్ప దయ వలన శాశ్వతమైన ఐశ్వర్యమును పొందిరి. నీవు సమస్త ప్రాణుల ఆత్మవు, సర్వ పవిత్రుడవు. నీ ప్రభావమును మేము ఎలా తెలుసుకోగలము?

విశేషాలు:

- మునులు శ్రీనరసింహుని యొక్క అనంతమైన శక్తిని మరియు స్వరూపమును స్తుతిస్తున్నారు.
- ఆయన సర్వాంతర్యామి అని, సమస్త దేవతలకు మూలమని కొనియాడుతున్నారు.
- తమ అజ్ఞానమును మరియు ఆయన యొక్క అపారమైన మహిమను తెలియజేస్తున్నారు.

అలంకారాలు:

- **విశేషణాలంకారం:** శ్రీనరసింహుని యొక్క అనేక గొప్ప లక్షణాలను వర్ణించడం.
- **అతిశయోక్తి:** ఆయన యొక్క అనంతమైన స్వరూపమును వర్ణించుటలో అతిశయోక్తి కనిపిస్తుంది.
- **ప్రశ్నార్థకం:** "నీ ప్రభావంబు దెలియంగ నేర్తుమెట్లు?" అనే ప్రశ్న ద్వారా తమ అశక్తతను వ్యక్తం చేయడం.

పద్యం 50:

సీ. నీవాఁడుగావున నిధివాథుఁ డయ్యెను దేవ ! కుబేరుండు దివిజవరుఁడు నినుఁగొల్చి దుర్వాసముని శాపజలధిలో మునిగిన శ్రీ గాంచె మున్నువోలె కడఁ కతో తండ్రి యంకంబెఱుంగనివాని గాఁ చితి నీ యంకగానిఁగాఁగ జనకుని కృతవీర్యసంభవు నంబరీ షునిఁ గాచితివిమున్న జనులు వొగడ ఘన కృపావిభవమ్మునఁ గావు మమ్ము నని మునీంద్రులు గొనియాడఁగా నృసింహుఁ డంబు దారావగంభీర మయిన ఫణితి హితము దళుకొత్త వారల కిట్టులనియె. 50

తాత్పర్యము: ఓ దేవా! నీ వాడైనందువలననే దేవతలలో శ్రేష్ఠుడైన కుబేరుడు నిధులకు అధిపతి అయ్యెను. నిన్ను కొలిచి దుర్వాస ముని శాపమనే సముద్రములో మునిగిన శ్రీ (లక్ష్మి) ముందువలె తన శోభను పొందెను. ప్రేమతో తండ్రి ఒడి ఎరుగని వానిని (ప్రహ్లాదుని) నీ ఒడిలోని వానిగా కాపాడితివి. తండ్రి అయిన కృతవీర్యుని వలన పుట్టిన అంబరీషుని నీవు మునుపు కాపాడితివి అని ప్రజలు కొనియాడగా, గొప్ప దయ యొక్క వైభవముతో మమ్ములను కాపాడుము అని మునీంద్రులు కొనియాడగా, మేఘముల ధ్వని వలె గంభీరమైన మాటలతో, మేలు కలుగునట్లు శ్రీనృసింహుడు వారితో ఇట్లనెను.

విశేషాలు:

- మునులు శ్రీనరసింహుని యొక్క దయాళుత్వమును మరియు భక్తులను రక్షించిన సందర్భములను ఉదాహరణలతో స్తుతిస్తున్నారు.
- కుబేరుడు, లక్ష్మి మరియు ప్రహ్లాదుని రక్షించిన వృత్తాంతాలను గుర్తు చేస్తున్నారు.
- తమను కూడా తన దయతో కాపాడమని ప్రార్థిస్తున్నారు.

అలంకారాలు:

- **ఉదాహరణాలంకారం:** కుబేరుడు, లక్ష్మి మరియు ప్రహ్లాదుని రక్షించిన కథలను ఉదాహరణలుగా చూపడం.
- **ఉపమ:** శ్రీనరసింహుని మాటలను మేఘముల ధ్వనితో పోల్చడం ("అంబు దారావగంభీర మయిన ఫణితి").
- **స్తుతి:** మునులు శ్రీనరసింహుని యొక్క దయను కొనియాడుతున్నారు.

పద్యం 51:

క. మెచ్చితిమునులారా మీ యిచ్చకు వచ్చిన వరమ్ము లెయ్యవి చెప్పడా యిచ్చెద నన వారును మది నిచ్చలముగ భక్తియుక్తి నియతి దలిర్పన్. 51

తాత్పర్యము: "ఓ మునులారా! మిమ్మల్ని మెచ్చితిని. మీ ఇష్టానికి వచ్చిన వరములు ఏమైనా ఉంటే చెప్పండి, ఇచ్చెదను" అని నరసింహస్వామి అనగా, వారును మనస్సులో స్థిరమైన భక్తితోను, నియమముతోను.

విశేషాలు:

- నరసింహస్వామి మునుల భక్తికి మెచ్చి వారికి కావలసిన వరాలు ఇవ్వడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు.
- మునులు తమ కోరికను చెప్పడానికి భక్తితో సిద్ధమవుతున్నారు.

అలంకారాలు:

- **సంబోధన:** "మునులారా" అని ఆప్యాయంగా సంబోధించడం.

పద్యం 52:

క. దేవా యిగ్గిరి చుట్టును నేవేళన్ నీదు సేవ యే మొనరింపన్ దావొసఁగు మనుచు వేడిన నా విభుఁడపు డాంజనేయు నాత్మఁదలంపన్. 52

తాత్పర్యము: "దేవా! ఈ కొండ చుట్టూ ఎల్లప్పుడూ నీ సేవ చేయడానికి మాకు చోటు ఇవ్వు" అని వారు వేడుకొనగా, ఆ ప్రభువు అప్పుడు ఆంజనేయుని మనస్సులో తలంచెను.

విశేషాలు:

- మునులు ఘటికాచలం చుట్టూ నివసిస్తూ నిరంతరం నరసింహస్వామిని సేవించాలనే కోరికను వ్యక్తం చేస్తున్నారు.

- నరసింహస్వామి వారి కోరికను నెరవేర్చడానికి హనుమంతుని తలుచుకున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **యాచన:** మునులు తమ కోరికను దేవునికి విన్నవించుకోవడం.

వచనం 53:

తాత్పర్యము: అంతట,

విశేషాలు:

- ఇది తరువాత జరగబోయే సంఘటనను సూచిస్తుంది.

పద్యం 54:

మ. కనకోర్వీధర సన్నిభంబగు మహాకాయంబుతో విస్ఫుర ద్ఘన కాంతిస్ఫుట కుండలద్వయముతోఁ గౌశేయవ స్త్రంబుతోఁ గన దుత్కంపిత వాలవేష్టనముతోఁ గమ్రాంజలిస్ఫూర్తితో హనుమంతుం డపుడేగుదెంచి నిలిచెన్ హర్యగ్రభాగంబునన్. 54

తాత్పర్యము: బంగారు పర్వతమును పోలిన గొప్ప శరీరముతో, ప్రకాశించుచున్న గొప్ప కాంతి గల స్పష్టమైన రెండు కుండలములతో, పట్టు వస్త్రముతో, కదులుచున్న తోక యొక్క చుట్టతో, అందమైన చేతులు జోడించిన భంగిమతో హనుమంతుడు అప్పుడే వచ్చి ఆ కొండ యొక్క ముందు భాగమున నిలిచెను.

విశేషాలు:

- హనుమంతుని యొక్క భవ్యమైన రూపాన్ని వర్ణిస్తుంది.
- ఆయన యొక్క శక్తి, తేజస్సు మరియు భక్తిని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **ఉపమ:** హనుమంతుని శరీరాన్ని బంగారు పర్వతంతో పోల్చడం ("కనకోర్వీధర సన్నిభం").
- **వర్ణన:** హనుమంతుని యొక్క వివిధ అలంకారాలను మరియు భంగిమను వర్ణించడం.

గీతం 55:

గీ. నిలిచి సాగిలిమ్రొక్కి యో నీరజాక్ష! నీకు నచ్చిన తొలిబంట నేన యిపుడు నన్ను రమ్మన్నపనియేమి నాకుఁ దెలియ నానతీయఁగఁ దగు నన్న నభవుఁ డనియె. 55

తాత్పర్యము: నిలబడి సాష్టాంగ నమస్కారము చేసి "ఓ పద్మముల వంటి కన్నులు కలవాడా! నీకు ఇష్టమైన మొదటి సేవకుడను నేను ఇప్పుడు. నన్ను రమ్మన్న పని ఏమిటో నాకు తెలియజేయ తగును" అని హనుమంతుడు అనగా, నరసింహుడు ఇట్లనెను.

విశేషాలు:

- హనుమంతుడు నరసింహస్వామికి తన విధేయతను తెలియజేస్తున్నాడు.

- నరసింహస్వామి తనను పిలిచిన కారణం ఏమిటో తెలుసుకోవాలని కోరుకుంటున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **సంబోధన:** "ఓ నీరజాక్ష!" అని నరసింహస్వామిని సంబోధించడం.

పద్యం 56:

క. ఈ మునులు నిలిచియుండఁగ నీ మహీధరముననుఁ బార్వతీశ్వరునిదెసఁ భూమి సమతలము సేయుము గ్రామము నీ పేరనొకటి గావింపుమిటన్. 56

తాత్పర్యము: ఈ మునులు నివసించడానికి ఈ పర్వతమునందు పార్వతీశ్వరుని వైపు భూమిని సమతలము చేయుము మరియు నీ పేరుతో ఒక గ్రామమును ఇక్కడ నిర్మించుము.

విశేషాలు:

- నరసింహస్వామి హనుమంతునికి మునుల కోసం ఘటికాచలం చుట్టూ భూమిని సమతలం చేయమని మరియు తన పేరుతో ఒక గ్రామం నిర్మించమని ఆజ్ఞాపిస్తున్నాడు.

అలంకారాలు:

- **ఆజ్ఞ:** నరసింహస్వామి హనుమంతునికి ఆజ్ఞాపించడం.

పద్యం 57:

క. అన నట్లజే సి యచ్చట హనుమంతుఁడు తనదు పేర హనుమగ్రామం బను నొక గ్రామంబొనరిచి తన నెలపున కఱిగె నంతఁ దద్విజవరులున్. 57

తాత్పర్యము: అనగా హనుమంతుడు అట్లే చేసి అక్కడ తన పేరుతో హనుమగ్రామం అను ఒక గ్రామమును నిర్మించి తన నివాసమునకు వెళ్ళెను. అంతట ఆ బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠులును.

విశేషాలు:

- హనుమంతుడు నరసింహస్వామి ఆజ్ఞను వెంటనే పాటించి తన పనిని పూర్తి చేశాడు.
- మునులు హనుమగ్రామంలో నివసించడానికి సిద్ధమవుతున్నారు.

అలంకారాలు:

- **కార్యకారణ సంబంధం:** నరసింహస్వామి ఆజ్ఞాపించడం మరియు హనుమంతుడు దానిని చేయడం.

పద్యం 58:

క. అను మోదమునను నరహరి యనుమతిఁ దమయిండ్లనుండి హరిగృహమునకున్ జనుదెంచుచుఁ దత్పూజన మొనరింపుచు నివ్విధమున నుండుచు నంతన్. 58

తాత్పర్యము: గొప్ప సంతోషముతో నరసింహస్వామి అనుమతితో తమ ఇండ్లనుండి హరి యొక్క గృహమునకు (ఘటికాచలమునకు) వచ్చుచు, ఆయనను పూజించుచు ఈ విధముగా ఉండుచుండగా అంతట.

విశేషాలు:

- మునులు సంతోషంగా ఘటికాచలం చేరుకొని నరసింహస్వామిని పూజిస్తూ అక్కడ నివసిస్తున్నారు.
- తరువాత జరగబోయే శుభకార్యమును సూచిస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **భావోద్వేగం:** మునుల యొక్క సంతోషాన్ని వర్ణించడం ("అను మోదమునను").

పద్యం 59:

సీ. అంబుజాక్షునకుఁ గల్యాణమహోత్సవం బాచరింపఁగ మదియందుఁ దలఁచి పువ్వుల చప్పరమ్ములు మేలు కురువేఱు తావుల పందిళ్లు దళ్లు పెక్కు పట్టులు మేల్కట్లు బహుదివ్యమణిపం క్తి తోడ నమర్చిన తోరణములు నగరు ధూపంబులు నంగడి వీధులు బుగబుగలీను కప్పురపు మ్రుగ్గు యాగశాలలు కనకకల్యాణవేది భర్మహర్మ్యంబులును వీడుపట్లొనర్చి చాటఁబనిచిరి సకల దిక్చక్రమునను సరసిజాక్షుని పరిణయోత్సవదినంబు. 59

తాత్పర్యము: పద్మముల వంటి కన్నులు కలవాని (నరసింహస్వామి)కి వివాహ మహోత్సవము చేయాలని మనస్సులో తలచి, పువ్వుల పందిళ్లు, మంచి సువాసనగల కురువేరుతో చేసిన పందిళ్లు, అనేకమైన అలంకరణలు, మంచి పట్టు వస్త్రాలతో కట్టినవి, అనేక దివ్యమైన మణుల వరుసతో అమర్చిన తోరణములు, అగురు ధూపములు, సంత వీధులు, బుగబుగమను కర్పూరపు చూర్ణముతో వేసిన ముగ్గులు, యాగశాలలు, బంగారు కళ్యాణ వేదిక, బంగారు మేడలు వీధులందు ఏర్పాటు చేసి, పద్మముల వంటి కన్నులు కలవాని వివాహోత్సవ దినమును సమస్త దిక్కులందు చాటించిరి.

విశేషాలు:

- నరసింహస్వామి యొక్క వివాహ మహోత్సవమును ఘనంగా నిర్వహించడానికి ఏర్పాట్లు చేస్తున్నారు.
- వివిధ రకాల అలంకరణలు మరియు ఏర్పాట్లను వర్ణించడం జరిగింది.
- వివాహ వార్తను అందరికీ తెలియజేస్తున్నారు.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** వివాహ వేడుకల కోసం చేసిన అలంకరణలను మరియు ఏర్పాట్లను వివరంగా వర్ణించడం.

పద్యం 60:

సీ. భూషణ ప్రవిలిప్త భూరిమణిప్రభా కోటి దిక్కోటుల గుమురుగట్ట ముత్యాలగొడుగుల మొలుచుడాల్ వెన్నెల మొత్త మాకస మెల్ల ముంచికొనఁగ చామరంబులువీఁచు చామ కరంబున హేమకంకణరవం బింపుఁగులుక పటహ భేరీ శంఖ పణవ మర్దళ ముఖ్య వాద్యధ్వనుల్ దిశావలయమద్రువ నందలంబులు పల్లకీ లశ్వములును సామజంబులు నెక్కి యుత్సాహమొదవ నవని నాయకు లేతెంచి రచ్చటికిని సరసిజాక్షుని పరిణయోత్సవముఁ జూడ. 60

తాత్పర్యము: ఆభరణములలో పొదిగిన గొప్ప మణుల యొక్క కాంతి సమస్త దిక్కులందు వ్యాపించగా, ముత్యాల గొడుగుల నుండి వెలువడు కాంతి వెన్నెల సమూహమై ఆకాశమంతటా నిండిపోగా, బంగారు కంకణముల యొక్క ధ్వని ఇంపుగా మ్రోగుచుండగా, స్త్రీలు తమ చేతులతో చామరములు వీచుచుండగా, పటహ, భేరి, శంఖము, పణవము, మర్దళము మొదలైన ముఖ్యమైన వాద్యముల ధ్వనులు దిక్కులన్నిటిని ప్రతిధ్వనింపజేయగా, నందలంబులు, పల్లకీలు, గుర్రములు మరియు ఏనుగులు ఎక్కి ఉత్సాహముతో రాజులు ఆ సరసిజాక్షుని (నరసింహుని) వివాహ వేడుకను చూడటానికి అక్కడికి వచ్చిరి.

విశేషాలు:

- నరసింహుని వివాహ వేడుకకు వచ్చిన రాజుల యొక్క వైభవమును వర్ణిస్తుంది.
- వివిధ రకాలైన అలంకరణలు, సంగీత వాద్యములు మరియు వాహనములతో ఆ ప్రాంతమంతా సందడిగా ఉందని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** వివాహ వేడుక యొక్క వైభవమును కళ్ళకు కట్టినట్లు వర్ణించడం.
- **ఉపమ:** ముత్యాల గొడుగుల కాంతిని వెన్నెలతో పోల్చడం.

పద్యం 61:

సీ. వ్యాసాది సంయమివర్గంబుతోఁగూడ వాధూల సంయమీశ్వరుఁడు వచ్చె వీణలు ధరియించి గాణ లేతెంచిరి దేవలోకమున వ ర్తించువారు నిటలోర్ధ్వపుండ్రంబు నీర్కావులు ధరించి యరుదెంచి రఖి లాగ్రహార జనులు గొన్నన గొల్లెన కొల్లారు బండ్లును తేనె నేయును నూనె తిలలు పెసలు గుడము జీరకము హరిద్ర గోధుమలును వరుగు వడియంబు లల్లంబు వరుసఁ గొనుచు వణిజులును బేరివారును గణన మీఱి వచ్చి ర దేవ దేవు నుద్వాహమునకు. 61

తాత్పర్యము: వ్యాసుడు మొదలైన మునుల సమూహముతో కూడ వాధూల సంయమీశ్వరుడు వచ్చెను. వీణలు ధరించి దేవలోకములో సంచరించు గాంధర్వులు వచ్చిరి. నుదుటిపై ఊర్ధ్వపుండ్రములు మరియు తడి బట్టలు ధరించి సమస్త అగ్రహారముల ప్రజలు వచ్చిరి. అనేకమైన బండ్లు నిండా ధాన్యము, తేనె, నెయ్యి, నూనె, నువ్వులు, పెసలు, బెల్లము, జీలకర్ర, పసుపు, గోధుమలు, వరుగులు, వడియాలు మరియు అల్లము

మొదలైన వస్తువులు తీసుకొని వర్తకులు మరియు వివిధ రకాల పనులు చేసేవారు లెక్కలేనంత మంది ఆ దేవదేవుని (నరసింహుని) వివాహమునకు వచ్చిరి.

విశేషాలు:

- నరసింహుని వివాహానికి కేవలం రాజులే కాకుండా మునులు, గాంధర్వులు, అగ్రహార ప్రజలు మరియు వ్యాపారులు కూడా పెద్ద సంఖ్యలో వచ్చారని తెలియజేస్తుంది.
- వివాహానికి కావలసిన వివిధ రకాల ఆహార పదార్థాలు మరియు ఇతర వస్తువులు తీసుకువచ్చినట్లు వర్ణించారు.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** వివాహానికి వచ్చిన వివిధ రకాల ప్రజలను మరియు వారు తెచ్చిన వస్తువులను వర్ణించడం.

పద్యం 62:

క. అంతట వైఖానసులత్యంత సదాచారు నొకని నన్వయ వృద్ధున్ శాంతుని నాచార్యునిఁగా వింతమని యొనర్చి రట్ల వేదో క్తవిధిన్. 62

తాత్పర్యము: అంతట వైఖానసులలో అత్యంత మంచి నడవడి కలవాడు, వంశపారంపర్యముగా పెద్దవాడు, శాంత స్వభావి మరియు ఆచార్యుడైన ఒక వ్యక్తిని వేదముల ప్రకారము వింతగా (గొప్పగా) ఆచార్యునిగా నియమించిరి.

విశేషాలు:

- నరసింహుని వివాహమును జరిపించడానికి వైఖానస సంప్రదాయానికి చెందిన ఒక ఆచార్యుని నియమించినట్లు తెలుపుతుంది.
- ఈ పద్యంఆ ఆచార్యుని యొక్క మంచి లక్షణాలను వర్ణిస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **విశేషణాలంకారం:** ఆచార్యుని యొక్క మంచి గుణాలను వర్ణించడం.

ఆ. వె. హోమపూర్వకముగ నుత్తుంగ గరుడకే తనపటంబు నెత్తి తాళమాన విధము తప్పకుండ వివిధ వాద్యంబులు మొరియఁ జేయు తదవసరము నందు. 63

తాత్పర్యము: హోమము మొదలైన కర్మలు చేసిన తరువాత, ఎత్తైన గరుడ పటమును ఎత్తి, తాళము యొక్క నియమము తప్పకుండా వివిధ రకాల వాద్యములు మ్రోగించారు ఆ సమయమునందు.

విశేషాలు:

- వివాహ వేడుకలో గరుడ పటమును ఎత్తడం మరియు వాద్యములు మ్రోగించడం వంటి ఆచారాలను వివరిస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** వివాహ సమయంలో జరిగిన ఆచారాలను వర్ణించడం.

పద్యం 64:

క. పరివార సహితముగ పుర హరుఁడును కమలోద్భవుండు దిశాధిపతులు స త్వరమున సహవాహనులై స్థిరకుం జనుదెంచి రాన్నసింహుఁ గనంగన్. 64

తాత్పర్యము: తమ పరివారముతో కూడ శివుడు (పురహరుడు), బ్రహ్మదేవుడు (కమలోద్భవుడు) మరియు దిక్పాలకులు తమ వాహనములతో త్వరగా ఆ స్థిరుని (నరసింహుని) చూడటానికి వచ్చిరి.

విశేషాలు:

- నరసింహుని వివాహానికి ముఖ్యమైన దేవతలు - శివుడు, బ్రహ్మ మరియు దిక్పాలకులు కూడా తమ వాహనములతో వచ్చారని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** దేవతలు తమ పరివారముతో మరియు వాహనములతో రావడం వర్ణించడం.

పద్యం 65:

సీ. కనకకుంభములెత్తి కరిరాజ యుగ్మంబు నినుచు తీర్థంబు లాడు నీలవేణి వెన్నెల నొరపెట్టు వెలిపట్టు వస్త్రంబు జోకగాఁ గట్టెడు లోకజనని అలినీలములనొప్పు నబ్జాసనమ్మున కొలువుండు గురుకుచకుంభయుగళ నెత్తమ్మిరేకుల నిరసించగాఁ జాలు సోగకన్నులుగల శోభనాంగి ఇందిరాదేవి యా జగదీశు నెదుట నిలిచి మంగళాష్టకఘుల యులివు సెలఁగ చిత్రకరమైన తెర3యెత్త చేతులెత్తి హరికి తలఁ బ్రాలు వోసె నయ్యవసరమున. 65

తాత్పర్యము: బంగారు కుండలెత్తి రెండు ఏనుగులు నీరు నింపుచుండగా, నల్లని కురులు కల లోకమాత (లక్ష్మీదేవి) వెన్నెలను మించిన తెల్లని పట్టు వస్త్రమును చక్కగా కట్టుకొనెను. నల్లని తుమ్మెదల వలె ప్రకాశించు పద్మాసనమున కూర్చున్న, పెద్ద కుచముల జంట కల, ఎర్రని తామర రేకులను తిరస్కరించగల సోగ కన్నులు కల శోభనాంగి అయిన ఇందిరాదేవి ఆ జగదీశుని (నరసింహుని) ఎదుట నిలిచి మంగళాష్టకముల ధ్వనులు మ్రోగుచుండగా, అందమైన తెరను ఎత్తి చేతులెత్తి ఆ సమయమున హరికి తలపై పాలు(బియ్యము అనగా తలంబ్రాలు) పోసెను.

విశేషాలు:

- లక్ష్మీదేవి యొక్క సౌందర్యమును మరియు వివాహ సమయంలో ఆమె చేసిన మంగళకరమైన క్రియను వర్ణిస్తుంది.
- ఏనుగులు తీర్థము నింపుట మరియు ఆమె తెల్లని వస్త్రము ధరించుట వంటి శుభ సూచకాలను తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** లక్ష్మీదేవి యొక్క రూపమును మరియు ఆమె చేసిన క్రియను వర్ణించడం.
- **ఉపమ:** ఆమె కేశాలను నల్లని తుమ్మెదలతో మరియు కన్నులను తామర రేకులతో పోల్చడం.

పద్యం 66:

సీ. కౌతుక బంధముల్ ఘటియించి నెఱిమించి భూరి వాద్యంబులు భోరుగలుగ మొనసి ముక్తాఛత్రములు మిన్నుముట్టంగ భాగవతుల యాట పాట లమర నాగమసుతులు గాయక గానములు నొప్ప నంబుజాసనల నాట్యములు ధనర దేదీప్యమానమై దీప ప్రతానంబు రోదసీకుహరంబు రుచులనింప రత్నయానంబు లందుంచి రాజసమున మించి తిరువీధు లేగించి రంచితముగ దిరుగ నగరు ప్రవేశించి దేవదేవు మంచి నై వేద్యముల దనియించి రెలమి. 66

తాత్పర్యము: పెండ్లియందు చేత కట్టుకొనెడు తోరములు కట్టి, గొప్ప వాద్యములు పెద్దగా మ్రోగుచుండగా, చక్కగా అమర్చిన ముత్యాల గొడుగులు ఆకాశమును తాకుచుండగా, భాగవతుల యొక్క ఆట పాటలు శోభిల్లుచుండగా, వేదములు తెలిసిన వారి గానములు ఒప్పియుండగా, దేవతా స్త్రీల నాట్యములు ప్రకాశించుచుండగా, ప్రకాశవంతమైన దీపాల వరుస ఆకాశమంతటా కాంతి నింపుచుండగా, రత్నాల పల్లకీలలో ఉంచి ఆ పురాణ దంపతులను వైభవముగా తిరువీధులలో ఊరేగించిరి. తిరిగి నగరు ప్రవేశించి దేవదేవునికి మంచి నైవేద్యములు సమర్పించి సంతోషించిరి.

విశేషాలు:

- నరసింహుని వివాహ వేడుకలో జరిగిన వివిధ రకాలైన సంగీత, నృత్య మరియు ఊరేగింపులను వర్ణిస్తుంది.
- భక్తుల యొక్క ఆనందమును తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** వివాహ వేడుకలోని వివిధ అంశాలను వర్ణించడం.

పద్యం 67:

క. ఈగతి తొమ్మిది దినములు నాగమవిధి సమ్మతముగ నఖిలోత్సవముల్ రాగిల్లఁ దీర్థవారియు బాగుగఁ దిరుకోటిడించి ప్రమదమెలర్పన్. 67

తాత్పర్యము: ఈ విధముగా తొమ్మిది దినములు ఆగమ శాస్త్రముల ప్రకారము అందమైన ఉత్సవములు జరుపగా, తీర్థ జలమును చక్కగా చల్లి సంతోషముతో.

విశేషాలు:

- నరసింహుని వివాహ వేడుక తొమ్మిది రోజుల పాటు ఆగమ శాస్త్ర ప్రకారం వైభవంగా జరిగిందని తెలుపుతుంది.
- తీర్థ జలము చల్లడం శుభసూచకమని భావిస్తారు.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** ఉత్సవము యొక్క కాలాన్ని మరియు విధానాన్ని వర్ణించడం.

పద్యం 68:

క. ఈవిధమున వై ఖానసు లేవేళ మహోత్సవంబు లెసఁగింపఁగ స ద్భావమున జనులఁ బ్రోచుచు నా విభుఁడు సుఖాబ్ధినోలలాడుచు నుండున్. 68

తాత్పర్యము: ఈ విధముగా వైఖానసులు ఎల్లప్పుడూ మహోత్సవములను జరుపుచుండగా, మంచి భావముతో ప్రజలను కాపాడుచు ఆ ప్రభువు (నరసింహుడు) సుఖ సముద్రములో ఓలలాడుచుండును.

విశేషాలు:

- వైఖానసులు నిరంతరం ఉత్సవాలు జరుపుతూ ప్రజలను కాపాడుతుండగా, నరసింహుడు ఆనందంగా ఉంటాడని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **వర్ణన:** వైఖానసుల యొక్క నిత్య కృత్యములను మరియు నరసింహుని యొక్క ఆనందమును వర్ణించడం.

పద్యం 69:

సీ. అపవ ర్గ కాముల కపవర్గ ఫలదంబు ధనకాములకు మహాధన కరంబు పుత్రార్థులకు బహుపుత్ర దాయకము నా యుష్కాములకు మహాయు ష్కరంబు పాతక హరమును బహు రసాలంకార భావ నానా ర్థ విభాసురంబు నఖిల పురాణేతిహాస విఖ్యాతంబు పాఠక శ్రావక భాగ్యఫలము నిఖిల కవి భుద సం స్తవనీయ మయిన యీ చరిత్రంబు నిరతంబు నెసఁగు చుండు తారకాచంద్రభాస్కరధరణిశైల శరధు లెందాక నందాక జగతియందు. 69

తాత్పర్యము: ఈ ఘటికాచల మాహాత్మ్యము మోక్షము కోరుకునే వారికి మోక్ష ఫలమును ఇస్తుంది. ధనము కోరుకునే వారికి గొప్ప ధనమును ఇస్తుంది. , పుత్రులను కోరుకునే వారికి అనేక మంది పుత్రులను ఇస్తుంది. , ఆయుష్షు కోరుకునే వారికి గొప్ప ఆయుష్షును ఇస్తుంది. చదువరులను ఆకర్షిస్తుంది. అనేక రసములు, అలంకారములు మరియు వివిధ అర్థములతో ప్రకాశించునది, సమస్త పురాణేతిహాసములందు ప్రసిద్ధి చెందినది, చదివిన వారికి మరియు విన్న వారికి అదృష్ట ఫలమును ఇచ్చునది, సమస్త కవులు మరియు పండితులచే స్తుతించదగిన ఈ ఘటికాచల మాహాత్మ్యము తారలు, చంద్రుడు, సూర్యుడు, భూమి, పర్వతములు మరియు సముద్రములు ఎంతకాలము ఉంటాయో అంతకాలము జగత్తునందు నిరంతరము ప్రకాశిస్తుంది.

విశేషాలు:

- ఈ ఘటికాచల మాహాత్మ్యము యొక్క గొప్పతనాన్ని మరియు దాని వలన కలిగే వివిధ రకాల ఫలాలను వివరిస్తుంది.
- ఇది అందరిచేత కొనియాడబడుతుందని మరియు శాశ్వతంగా ఉంటుందని తెలియజేస్తుంది.

అలంకారాలు:

- **మహత్తు వర్ణన:** కథ యొక్క గొప్పతనాన్ని మరియు ఫలితాలను వర్ణించడం.
- **కాలక్రమాలంకారం:** తారలు, చంద్రుడు మొదలైనవి ఉన్నంతవరకు ఈ కథ ఉంటుందని చెప్పడం.

పద్యం 70:

అనుచుఁ బల్కిన నారదమునివరేణ్యు తోడ భృగుముని మదిలోన వేడు కలర ననఘ నీవల్ల సుకృతినేనైతి ననుచు నతులు గావించిమించి సమ్మతిని నుండె. 70

తాత్పర్యము: అని పలికిన నారద ముని శ్రేష్ఠునితో భృగుముని మనస్సులో సంతోషము నిండగా, "ఓ పుణ్యాత్ముడా! నీ వలన నేను పుణ్యవంతుడనైతిని" అని నమస్కారములు చేసి మిక్కిలి సంతోషముతో ఉండెను.

విశేషాలు:

- నారదుని యొక్క మాటలకు భృగుముని సంతోషించి ఆయనను స్తుతించాడు.
- ఈ కథ వినడం వలన కలిగే పుణ్యాన్ని భృగుముని గుర్తించాడు.

అలంకారాలు:

- **భావోద్వేగం:** భృగుముని యొక్క సంతోషాన్ని వర్ణించడం.
- **స్తుతి:** భృగుముని నారదుని స్తుతించడం.

ఆశ్వాసాంతము

శా. దివ్యాహార పయస్సితామధుర మాధ్వీక ప్రవాహోపమా నవ్యాహార విలాస హావ విలసన్నారీ నవాంభోజినీ నవ్యాహారమణాపణాయిత బుధా నందానుసంధాన స ద్రవ్యాహార కుముద్వతీరమణ రారాజద్యశోమండలా.

తాత్పర్యము: దివ్యమైన ఆహారము, పాలవంటి తెలుపు, తీయని మధువుల ప్రవాహముతో సమానమైన, నూతనమైన ఆహారపు విలాసములు, హావభావ విలాసములతో ఒప్పియున్న స్త్రీలనే నూతన తామర కొలనులందు, నూతనమైన ఆభరణములచే అలంకరింపబడిన పండితుల ఆనందమును అనుసంధానించు, మంచి ద్రవ్యరూపమైన ఆహారము కలిగిన కుముదిని వనమునకు చంద్రుని వంటివాడా, ప్రకాశించుచున్న కీర్తి సమూహము కలవాడా!

విశేషాలు:

- ఇది ఖండోజిని సంబోధిస్తూ రామకృష్ణుడు చెప్పిన స్తుతి.

- స్వామి యొక్క గొప్పతనాన్ని వివిధ ఉపమానాలతో వర్ణిస్తున్నారు.
- ఆయన దివ్యమైన ఆహారము, అందమైన స్త్రీలు మరియు పండితుల ఆనందమునకు కారణమని కొనియాడుతున్నారు.

అలంకారాలు:

- **ఉపమ:** దివ్యాహారమును మధువుల ప్రవాహముతో పోల్చడం. స్త్రీలను నూతన తామర కొలనులతో పోల్చడం.
- **రూపకం:** పండితుల ఆనందమును అనుసంధానించువాడుగా చెప్పడం.

క. లోచన కమలా విలసన యాచనక స్థూలలక్ష యౌవత హృదయా సేచనక నిజౌజో వై రోచన కౌశిక పతద్విరోధి వరేణ్యా !

తాత్పర్యము:

ఓ శ్రేష్ఠుడా! నీవు కన్నులనే తామరల యొక్క విలాసమును కోరువాడవు (నీ చూపులు అందమైనవి మరియు ఆకర్షణీయమైనవి). గొప్ప లక్షల సంఖ్యలోనున్న యువతుల హృదయములకు ఆనందము కలిగించువాడవు (నీ అందము మరియు మహిమ యువ హృదయాలను ఆకర్షిస్తాయి మరియు వారికి సంతోషాన్నిస్తాయి). నీ నిజమైన తేజస్సు సూర్యుని వంటిది (నీ ప్రకాశము గొప్పది మరియు వెలుగునిచ్చేది). దేవతల శత్రువులను ఓడించే శక్తిమంతుడవు(రాక్షసులవంటి శత్రువులను అణుస్తావని భావం)

మాలిని. సరసగుణసమాజా । సన్మృగేంద్రస్ఫుటౌజా । పరభటకృతపూజా । బంధుగీర్వాణభూజా । తరుణతరణితేజా । ధారుణీరాజరాజా । భరణసుక విభోజా । భాగమాంబాతనూజా ।

తాత్పర్యము: సరసమైన గుణముల సమూహమైనవాడా! మంచి సింహము వంటి స్పష్టమైన బలము కలవాడా! శత్రువులచే పూజింపబడువాడా! బంధువులైన దేవతలకు బాహువు వంటివాడా! ఉదయించు సూర్యుని వంటి తేజస్సు కలవాడా! భూమిపై రాజులకు రాజైనవాడా! భరించుటలో సుఖము కల విభుడా! భాగమాంబ యొక్క కుమారుడా!

విశేషాలు:

- ఇది ఖండోజినిని వివిధ విశేషణములతో స్తుతిస్తూ చెప్పిన మాలిని వృత్త పద్యము.
- స్వామి యొక్క మంచి గుణములు, బలము, శత్రువులను జయించుట, దేవతలకు సహాయపడుట, తేజస్సు మరియు ఆయన తల్లి పేరును ప్రస్తావించడం జరిగింది.

ఇది శ్రీమత్పరమపదనాథ నిరవధికకృపాపరిపాక పరిచిత సరస కవితాసనాథ తెనాలిరామకృష్ణకవినాథ ప్రణీతంబైన ఘటికాచలమాహాత్మ్యం బను మహాప్రబంధంబు నందు సర్వంబును తృతీయాశ్వాసము.

తాత్పర్యము: ఇది శ్రీమన్నారాయణుని యొక్క నిరంతరమైన కృప యొక్క పరిపాకముతో పరిచయమున్న సరసమైన కవిత్వమునకు అధిపతియైన తెనాలి రామకృష్ణ కవి రచించిన ఘటికాచల మాహాత్మ్యమనే గొప్ప ప్రబంధమునందలి మూడవ ఆశ్వాసము సంపూర్ణము.

విశేషాలు:

- ఇది గ్రంథకర్త అయిన తెనాలి రామకృష్ణుని గురించి మరియు ఇది ఘటికాచల మాహాత్మ్యము యొక్క మూడవ ఆశ్వాసము అని తెలియజేస్తుంది.
- ఆయన శ్రీమన్నారాయణుని కృప వలన గొప్ప కవిత్వ శక్తిని పొందినట్లు పేర్కొన్నారు.

ఇది శ్రీ "సాంఖ్యాయన సగోత్రీకులయిన అబ్బరాజు సుబ్బరామయ్య. ఉమాదేవి. దంపతులు, వారి కుమారుడు షణ్ముఖశ్రీసాయిపవన్ ప్రేరణతో ఆత్రేయస గోత్రోద్భవుండును, బ్రహ్మశ్రీ తాడేపల్లి తాడేపల్లి రాఘవనారాయణ శాస్త్రి వంశ్యుడును, తాడేపల్లి పార్వతీశ్వర శాస్త్రి, సుశీలల మూడవ కుమారుడు ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి నరసింహ దేవుని దయతో రచించిన ఘటికాచల మాహాత్మ్యము తాత్పర్య విశేషాలు సర్వమును సంపూర్ణము

మంగళం మహత్

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ